

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL :
BUDAPEST, XIV., ÁLLATKERT
TELEFON: 1-194-30

SZERKESZTI:
NADLER HERBERT

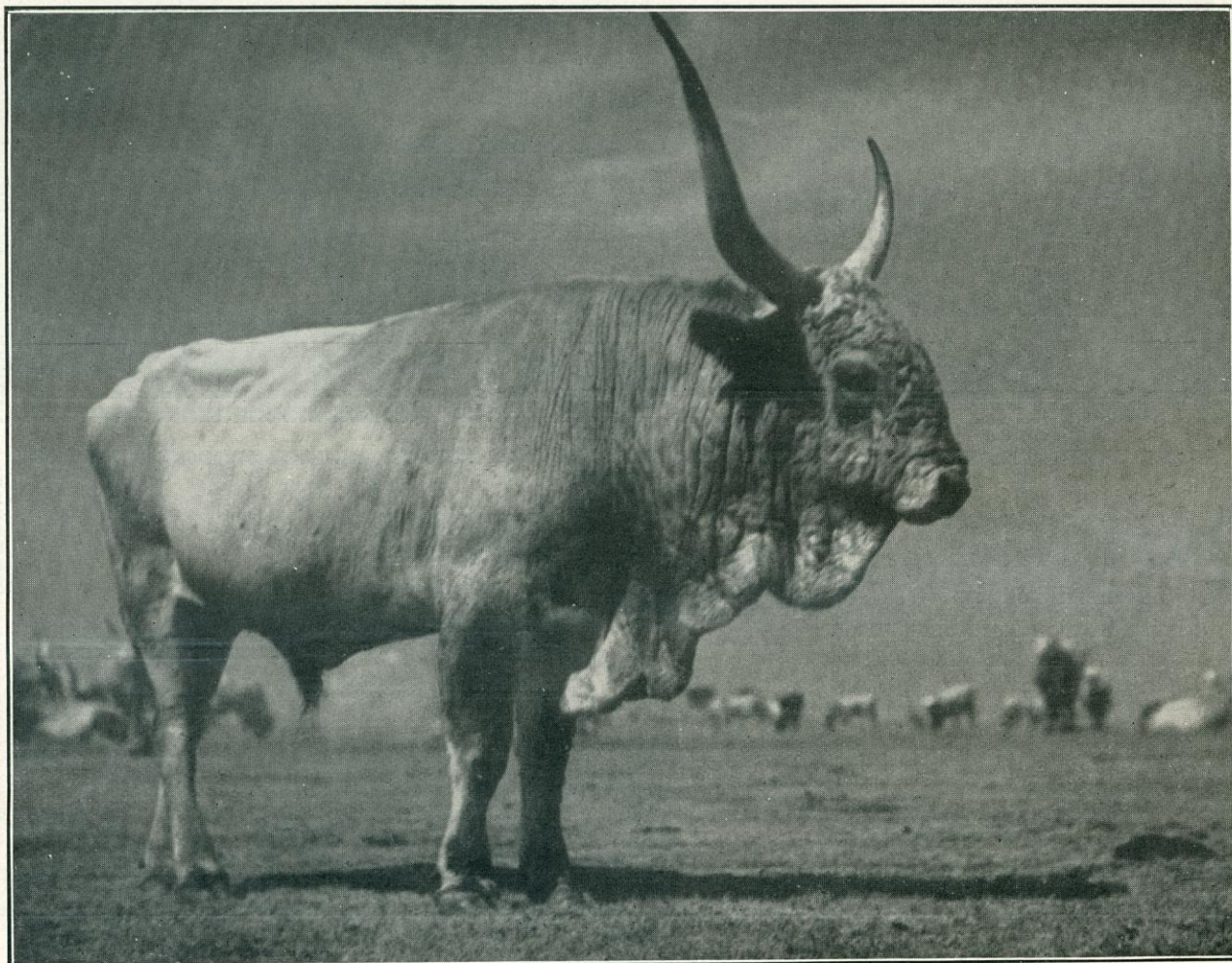
A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN
ELŐFIZETÉSI DIJ:
EGY ÉVRE 6 PENGŐ
FÉLÉVRE 3 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 60 FILLÉR

XXXIII. ÉVFOLYAM

12. SZÁM

1937. DECEMBER

ALFOLDI MAGYARMARHA. A HORTOBÁGYI DÍSZGULYA EGYIK BIKÁJA.

Vadas Ernő felvétele.

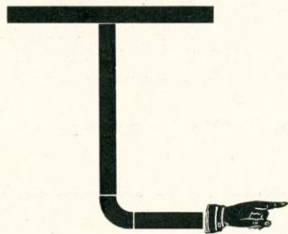
TARTALOM:

Rapaics Raymund dr.: Állatok a kertben.
Hesz Jenő dr.: Csodás dolgok a természetben.
Varga Lajos dr.: Az üreginyúl helyhez ragaszkodása.
Vertse Albert dr.: Magyarország ragadozó madarainak
röpképe.

Kittenberger Kálmán: Kutyaportrék.
Láng Rezső: Őzikek.
Rövid közlemények.
Könyvekről.
Mi ujság az Állatkertben?

A BUDAPESTI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTBEN

TÉLEN:

Jégpálya ~ szánpálya ~ csatoló
buffet ~ melegedő ~ zene

A bérletjegytulajdonosok a jég-
pályát díjtalanul használhatják

Bérletjegyek ára egész évre:

Felnőtteknek . . . . . 12 P

Tanulóknak és

gyermeknek . . . . . 6 P

Köztisztviselőknek . . . . . 8 P

Köztisztviselők

gyermekének . . . . . 5 P

(elemi és középiskolai tanulók)

Napijegyek ára: 70 fillér

Vasárnap: . . . 50 fillér

10 éven aluli

gyermeknek: 30 fillér

GUNDEL

állatkerti vendéglői
kiváló konyháiról közismertek

P O L G Á R I Á R A K

Z E N E

Éttermei és terrasza a Gellért-szállóban a vidékről
felránduló közönség és külföldi látogatóknak
kedvelt szórakozási helye.

SCHREIER BÉLA

kereskedelmi részvénytárs.

BUDAPEST

VII., Izabella-utca 34. sz.

Tel.: 1-438-49 és 1-310-62

Vesz és elad

mindennemű szálas és
szemestakarmányt,
őrleményféléket, gabona-
neműeket, fűszert, hüve-
lyest és gyarmatárut.

VADÁSZOK ÉS TERMÉSZETBARÁTOK

figyelmébe ajánljuk

NADLER HERBERT: VADÁSZNAPOK, VADÁSZÉVEK

című könyvét.

Ára

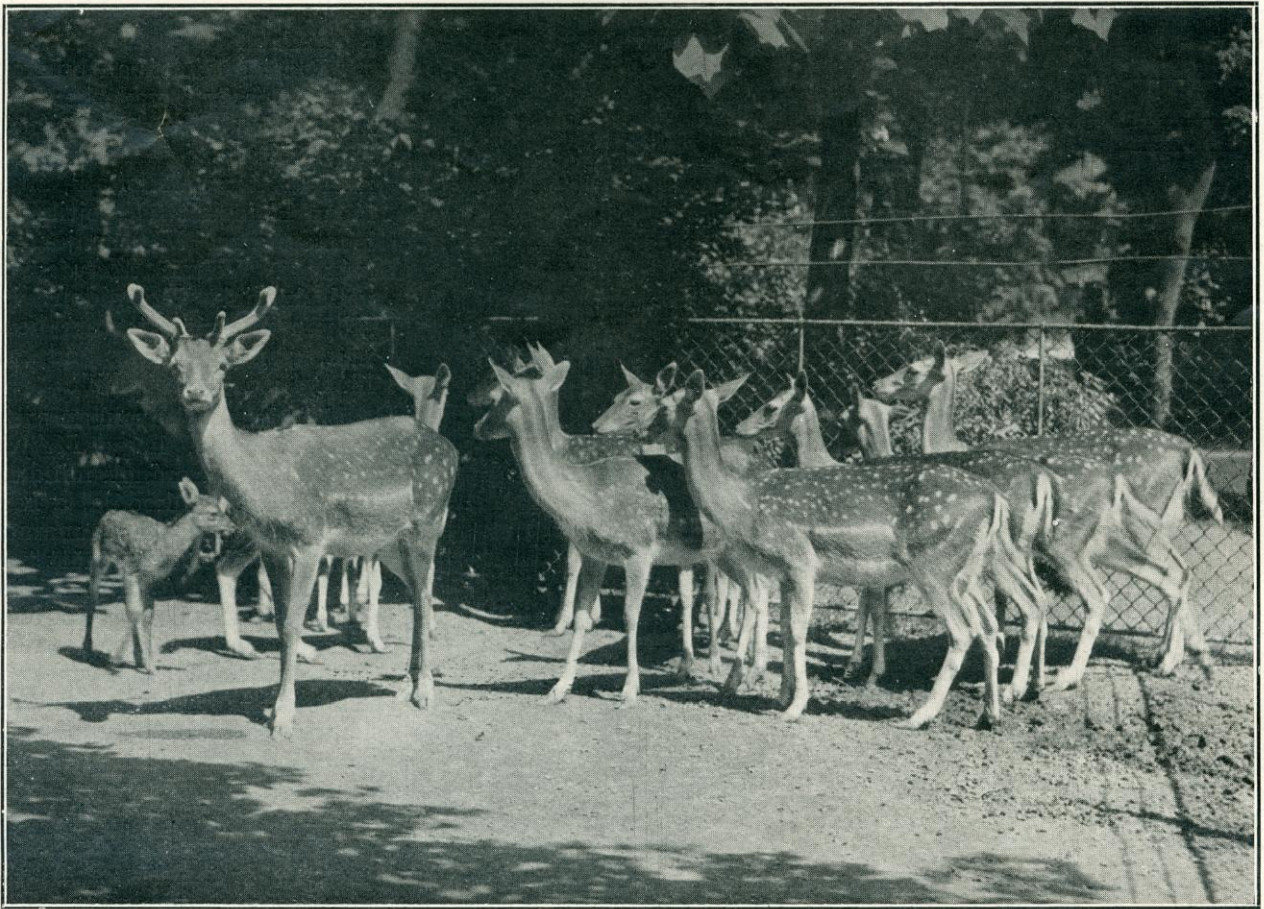
egész vászonba kötve

12 pengő.

Elbeszélések és naplójegyzetek a szerző eredeti fényképeivel.

Dr. VAJNA GYÖRGY ÉS TÁRSA (Budapest, IV., Váci-utca 28.) kiadása.

Megrendelhető a kiadónál és kapható minden könyvkereskedésben.

Dámvad az Állatkertben.

Hölzel felvétele.

ÁLLATOK A KERTBEN.

Írta: Rapaics Raymond.

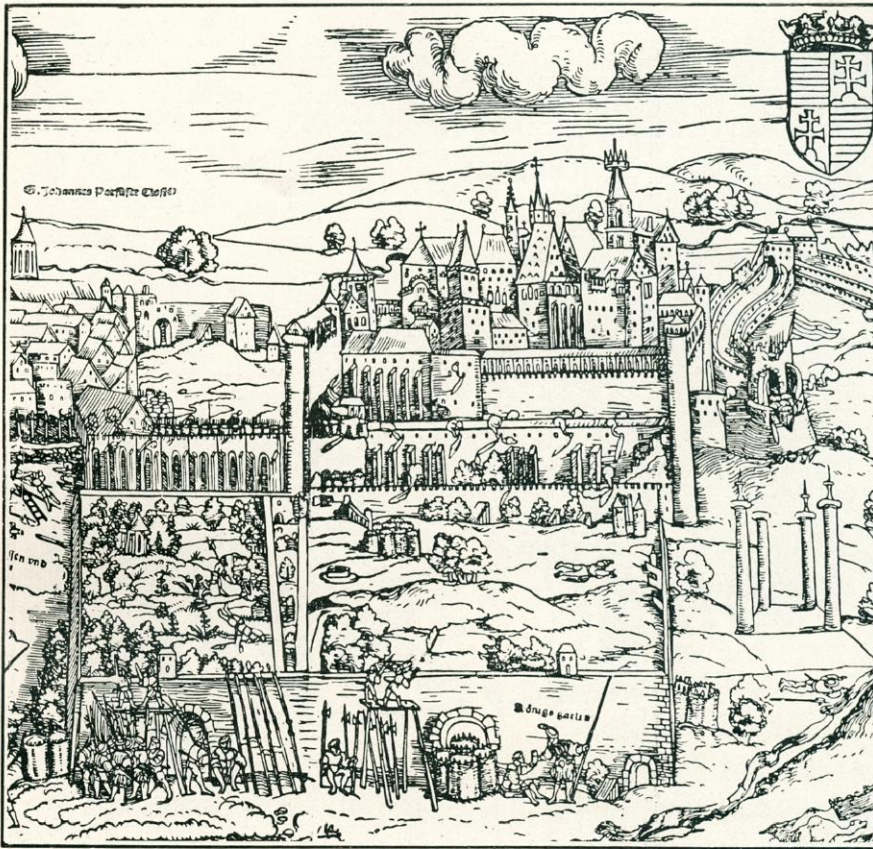
Csak néhány éve, hogy a Tabán sok apró háza a föld színéről eltűnt, s a Várhegy, Naphegy és Gellérthegy között lévő völgyben pompás kert létesült. Nagyon valószínű, hogy a tabáni nagy sétakertnek az a része, amely az Árok-utca környékén a Várhegy alá nyúlik, Buda legelső díszkertjének helyét éri el, mert az egykorú leírásból és egy régi metszet rajzából tudjuk, hogy *Hunyadi Mátyás* híres budai várkertje valahol az Árok-utca, Váralja-út és a Szent János-tér területén épült.

Az említett metszet *Schön Erhard*, nürnbergi fametsző munkája. *Sachs Hans* még 1541-ben megénekelte Buda elvesztését, s a költeményhez *Schön* készítette az ellenséges seregeket is bemutató rajzot. Mi azonban csak azt a részletet közöljük, amely a királyi várat és a várkertet ábrázolja. Hogy *Mátyás* gyönyörű alkotásából a halála után eltelt félszázad múltán mi maradt meg, az kiderül, ha a metszetet egybevetjük *Bonfini* leírásával, amely nem pótolja ugyan a kert alaprajzát, de mégis eléggé tájékoztat.

»A vár alatt — írja *Bonfini* — a legközelebbi völgyben van a gyönyörű kert és a márványlak. Előcsarnoka körül cserepezett oszlopok és a csarnokban

részgyertyatartók vannak. Pompásak a kertilak kapui, s az ebédlő és a szoba a mennyezettel és az ablakokkal olyan szép, hogy a legpompásabb régiséget is megközelíti. Kertre néző oldalán oszlopcsarnok van. A kertben ültetett fákból alakított útvesztő, továbbá vasrácsból készült madárházak láthatók, külföldi és hazai madarakkal. A madárházakban ültetvények vannak; gyümölcsfák és liget. Továbbá rendben elosztott és különféle fákkal körülvevett fedett folyosók. Ezenkívül rejtett oszlopcsarnok, rétek, kövezett utak, halastavak. Azután ebédlőket rejtő és erkélyes tornyok, amelyekben az üvegablakos ebédlők annyira kellemesek, hogy semmi sem lehet nagyszerűbb. Végül ezüstös fedelű villa. A Duna túlsó oldalán, a pesti mezőn, az első mérföldkőnél is van kertilakja, ez szépségeiben az előbbivel vetekedik; ott szokta lelkét a gondoktól megnyihíteni. A budai mezőn is van másik kertilakja, a harmadik mérföldkőnél, ahol erdei vadban gazdag vadaskertek láthatók, és szelidített állatokban is bővelkedik. A sóház mellett van a harmadik budai nyárilak, nem messze Buda városától.«

A budai várkert egykorú leírásában most az

Mátyás király budai várkertje és a márványvilla.
Részlet Schön Erhard 1541-ben készült metszetéről.

a körülmény köti le figyelmünket, hogy benne a díszes épületeken és az útvesztőn kívül madárházak voltak. Ezek nagyon terjedelmesek lehetek, mert bennük cserjék és fák nőttek. Kalitkában Magyarországon is már sokkal régebben kezdtek madarat gondozni, de a kertben, szabadban, csak vasrácsoszáttal elzárt helyen, először *Mátyás* király tartott nálunk hazai és külföldi madarakat. Hogy miféle madarak voltak *Mátyás* kertjében, azt nem tudjuk, *Bonfini* nem sorolta fel őket. Aki azonban találgatni akarja, elolvashatja például a »Schlägli szójegyzék« madárneveit, ezek között a páva, fácán, hattyú nevét már megtaláljuk.

A madárházakon kívül a kertben halastavak is voltak. A halastavak multja messze a középkorba nyúlik vissza; a szerzetesek renkháza mellett nem hiányozhatott a halastó. Ezeknek azonban nem gyönyörködtetés volt a céljuk, hanem halpecsenyét termeltek. Vajjon a budai várkert halastavai között voltak-e olyanok, amelyeknek lakói díszhalaknak nevezhetők, nem tudjuk. De biztos, hogy *Mátyás* minden kertjében voltak halastavak, például a visegrádi kertben is. Leghíresebbek voltak azonban *Mátyás* halastavai közül a tataiak; *Bonfini* Tata leírásában külön hangsúlyozza, hogy sok halastava bővel-

kedik nagy pontyokban és csukákban.

Bonfini leírásában bukkan elénk először a vadaskert is. *Mátyás* budai vadaskertjének helyét *Bonfini* adata alapján nem lehet megállapítani, általában Hidegkút felé sejtik, de lehetett a mai Városmajor helyén is. Voltak *Mátyás*-nak vadaskertjei Visegrádon is. Milyen állatokat tartott bennük, sajnos, hiteles adatok hiányában nem tudjuk.

Mindezekből azonban világosan kiderül, hogy *Mátyás* király, mint korának mindenben előkelő uralkodója, a kertészeti haladásban sem maradt el, s kertjeiben mindenütt tartott állatokat. Az újjászületés korának uralkodói ugyanis nem elégedtek meg a középkori kis udvarkertekkel, amelynek a kolostorok udvarán voltak, hanem a keleti uralkodók módjára, akik már a szumír és asszír korszak óta rendeztek be hatalmas kertjeikben vadaskerteket, amelyeknek eszményített emlékét a bibliai paradicsom mindmáig őrzi, az állatot a kertben éppen olyan fontosnak tartották,

akár a fát, a pázsitot és a virágot.

A *Mátyás* korát követő századok magyar kertjeiről nagyon keveset tudunk. A XVI. században a magyar kertészet nagyot fejlődött, de egyetlen magyar díszkert ismertetése sem maradt ránk. A XVII. században az ország nyugati határszélén, a töröktől valamennyire [védett vidékeken békésebb volt az élet, jutott hát idő a díszkertészetnek is. Pozsonyban *Lippay György*

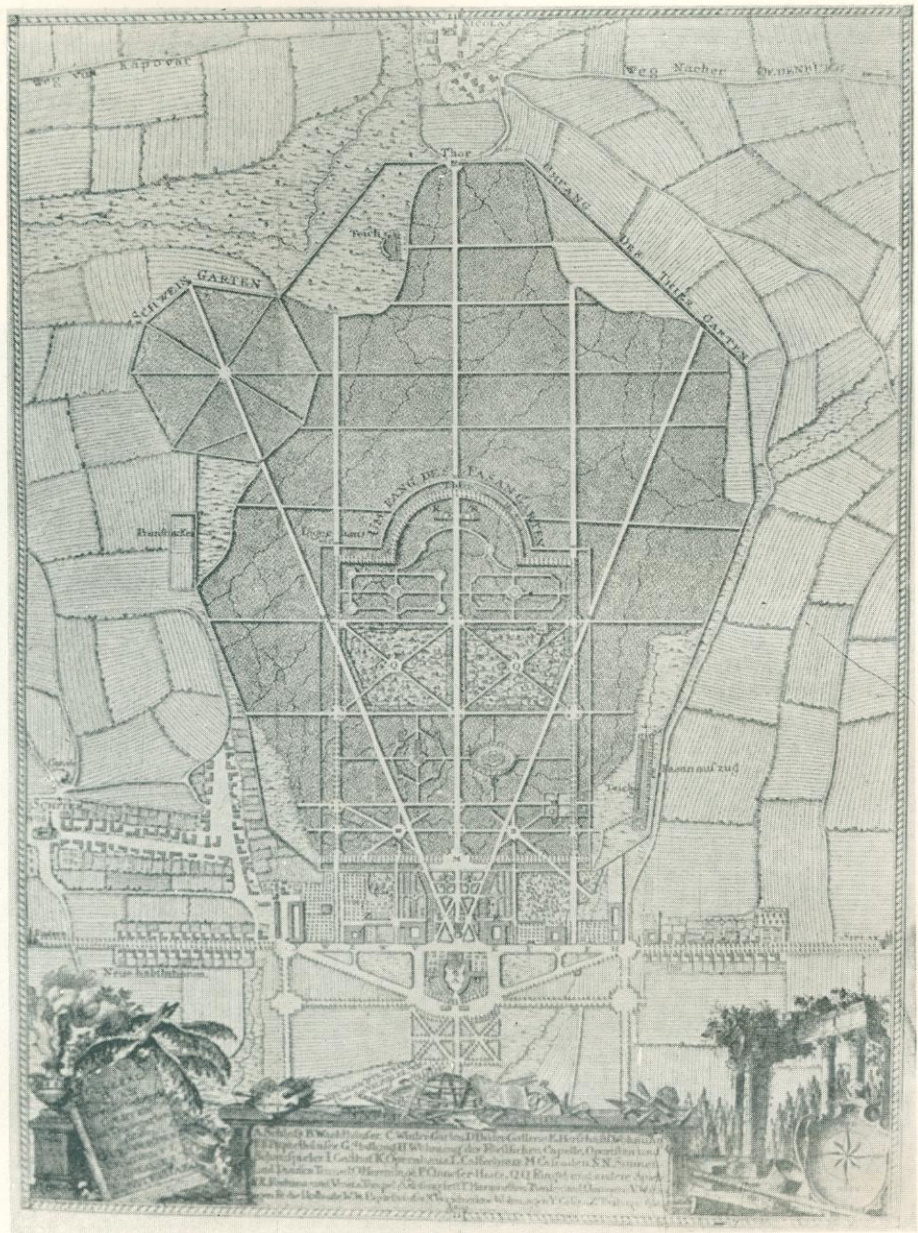
Cseklész a XVIII. században.
Windisch magyarországi földrajzának címképe.

hercegérsek nyaralójának kertje volt híres szépségéről és virággazdagságáról. Müller, weimari követ leírásából tudjuk, hogy állat a pozsonyi kertben kevés volt. A palota mögött a kertben »a bejárattól jobbra szépen szegélyezett, négy-szegletű halastó van, rajta különböző török récék és egy hattýú, amelynek párja csak nemrég pusztult el.«

A XVIII. század nálunk is a nagybirtok kora, s a nagybirtokos főurak nálunk is hatalmas kerteket építenek. A nagy és díszes kert a főuraknak akkor valóságos élettere volt. S mintha Mátyás király hagyományai újultak volna meg, az állatok e kor kertjeinek legfontosabb és legszebb díszei közé tartoztak. Szerencsére e kor kertjeiről részletesebb leírások is maradtak ránk, ezért nemcsak a különféle fácánosokról és vadasokról számolhatunk be, hanem arról is, milyen állatokat tartottak ezekben a magyar kertekben.

Állatokban a leggazdagabb volt a magakorában, a XVIII. században, a cseklézi kert. Gróf Esterházy József alkotta a század elején. A század második felében a pozsonyi Rotenstein Gottlieb a kastély bútorait és a kert részeit részletesen leírta, sőt állatait is felsorolta. A kastély homlokzata előtt lévő belső kertből az ember a sétányerdőbe lépett, ebben volt a fácános, az állatkert, a kacsató, a szarvaskert, a játszótér és más hasonló.

»A sétánykert — írja Rotenstein — tele van vaddal. Jó félóránnyira a fácánoshoz érkezünk; ott megtaláljuk mindazt, ami az embert gyönyörködteti. Először a vadászházhoz érünk; előtte a tisztáson egy galambházban angol, hollandi és indiai galambok láthatók. Onnan az út egy körülkerített kis cserjéhez vezet, ezt fent hálóval vonták be; sok hazai, kínai és indiai arany- és ezüstháza van benne. Ezután a kilátódomb következik, odébb egy nagy liget hosszú fasorokkal szegélyezett, fent fedett utakkal. Ebben a ligetben is sok a látnivaló, ilyen például a nyúldomb, amely tele van moszkvai állatokkal. Onnan a teknőstóhoz jutunk, majd egy madár-

A XVIII. századbeli esterházi kastélykert alaprajza.

házhoz, amelyben fehér kakaduk vannak, azután a dámszarvasok kerítéséhez és egy négyszarvú tripoliszi antilop ketrecéhez érünk. Végül egy bekerített hely következik, ebben Indiából hozott angol szarvasok vannak, s bár nem nagyok, fehér foltjaikkal nagyon jól festenek.«

A kertilak, a fűvészkert, a szőlő és a gyümölcsös, végül a remeteház leírása után a kertnek megint olyan részei következnek, amelyekben állatokat tartanak. »Fedett fasorokon át jutunk az állatkerthez; ez tojásdad alakú hely, s egy kis ház zöldre és pirosra festett tornya a keringő galambok tanyája. Ezen a helyen még négy más kis ház áll. A négy ház között mind a két oldalon öt, összesen tehát tíz szökőkút van; vizüket a ligetben lévő toronyból kapják, egy ember fél nap alatt szivattyúzza tele vízzel a torony hatvanvedres tartályát, s ez a víz-

mennyiség hat órahosszatt táplálja a szökőkutakat. Ezekon kívül még öt ketrec van ott, elől ráccsal, az elsőben indiai darvak, a másodikban fehér pávák, a harmadikban gyöngytyúk, a negyedikben és ötödikben pedig másféle tyúkok vannak. Az említett négy házban szintén különböző szépszínű külföldi tyúkok vannak. Odább a kacsatóhoz érkezünk. Szép hídon megyünk a tó közepén lévő tojásdad alakú helyre, amely

séggel a hercegnő állatkertjéről olvasunk, amelyben szebbnél szebb külföldi tyúkokat tartottak. Nagy vadaskerteket látunk az Eszterháza pompás kertjéről a XVIII. században készült alaprajzon. Tájékozódásunkat kiegészíti *Rotenstein* egykorú leírása, amelynek alábbi sorai vonatkoznak a vadaskertekre. »A kert végén vannak a vadások, az egyik tele van szarvassal és őzzel, a másik vaddisznóval, ott áll egy négykerekű kocs,

Állatok szabad csoportja a budapesti állatkertben. *Hölzel* felvétele.

főle nagy napernyő borul, s ennek árnyékában ülőhelyek vannak. A vízben köröskörül az úszó szárnyasok számára hét zöld madárház épült; ezekben afrikai ludak, récék, hattyúk és más madarak élnek. Visszatérve tágas helyre jutunk, amely tele van szarvassal és őzzel. Majd egy kerek kerti házhoz érünk, ennek belsejét egyiptomi és római tájakkal és romokkal festették ki; a házból négy magas fasoron át gyönyörű a kilátás, különösen a hegyen álló szép cseklészi kastélyra. Ettől nem messze, a ligetben körhinták, hinták, tekepályák és más efféle mulattató dolgok vannak. Végül ebben a részben van még a fehér angorakecskék ólja s ettől nem messze nagyon kövér indiai fekete disznók láthatók. Ezek közelében egy ketrecben egy nyest él, ezt csupán tojással etetik. Végül egy másik helyen nagyon szép svájci és más külföldi tehének legelnek.»

Az *Esterházy*-ak kastélykertjei körül mindenütt vadaskertek voltak. A madárkertet a család nőtagjai gondozták. Kismarton leírásában éppen

ezen van egy szoba és egy kamra, ezzel körül lehet hajtani a vadaskertben.»

A XVIII. század utolsó évtizedeiben a francia ízlésű kastélykertek sorra elpusztultak; megsemmisültek vagy gazdájuk a kor ízlését követve angol mintára alakította át. Az angol kastélykertben már nem kaptak helyet az állatok, hanem kiszorultak a kert környékére, ahol a táj képét tették elevenné. Az angol kastélykertet árok határolta el a környéktől, az árkot élősvénnel takarták el. Fontos elv volt, hogy a környék ne váljék el feltűnően a kerti ligettől, hanem annak mintegy folytatása legyen. Nálunk ezt az új kertrendszert *Petri Bernhard* honosította meg. Egyebek között ő tervezte és írta le a *Gróf Zichy*-család vedródi és a *Gróf Viczay*-család hédervári kastélykertjét. A kert körül mind a két helyen legelők voltak, hogy a környezetet elevenné tegyék. A vedródi kastélykert leírásában például ezt olvassuk: »A figyelő szemnek a nagy megfontolással elhelyezett facsoportok között érdekes tájakra szép kilátás nyílik. Egyes nyiladékokon

át az állandóan a kert körül legelő uradalmi marhacsordák, a kert más hézagain át termékeny, bájos vidéken kedves községek láthatók. A hátteret a Kárpátok hegysége adja.»

Petri fedezte fel a magyar szarvasmarha festői szépségét is. A hédervári kastély kertjének leírásában többször említi a legelő magyar-marhák látványosságát. Mindjárt a megérkezést így vezeti be: »Az akácerdőből ligetek, gabonáblák, hereföldek, rétek és legelők kellemes váltakozása között végül a hédervári kastélyhoz érkezőnk. A szép magyar-marhák a legelőket valóságos elborítják, jóllakva delelésre rendszeren a legszebb és legfejlettebb gyümölcsfák alá telepednek.«

A múlt században a díszkert és az állatkert végleg szétvált egymástól. Legfeljebb egy-egy páva pompázik a kerti fák alatt, vagy egy-egy hattyú úszkál a kerti tó vizén. Magánosok tartanak ugyan még vadasokat, de olyan gazdag állatkert, amilyen a cseklési kastély kertjében volt, ma a közfelfogás szerint már nem fér össze még a kastélykert fogalmával sem. Aki ma kertben állatokat akar látni, országunk egyetlen állatkertjébe, a fővárosi állatkertbe látogat el.

Hattyú az állatkerti tavon. Hölzel felvétele.

CSODÁS DOLGOK A TERMÉSZETBEN.

Írta: Hesz Jenő dr.

Nem szándékom az emberi megismerés határain túl levő csodákról írni, mert a természettudományokkal foglalkozó ember működési köre véget ér ott, ahol a természetfölötti világ kezdődik. Ennek határát csak a földtől elvonatkozott, a lelki kifinomodásnak legmagasabb — mondhatni szentferenci — fokára jutott ember lépheti át, ellenben az, aki természettudományi kérdéseknek megoldásán fáradozik és betekinthez a születés és halál titkaiba, legfeljebb közel jut e határhoz. Születés és halál, ez a két örökké megoldhatatlan rejtély szabja meg azt a működési kört, amelyen belül megfigyelhetünk, kutathatunk s amelyet élet-nek nevezünk. Az életet, annak megnyilvánulásait, történéseit, törvényszerűségeit vizsgáljuk, s e vizsgálódásaink közben úton-útfélen találunk a természet csodás jelenségeivel, amelyeknek teljes magyarázatát adni nem tudjuk, illetve amelyeket csak bizonyos kérdésekben, bizonyos szempontokból tudunk annyira-amennyire megvilágítani.

A természet titkainak kutatói számos megfigyelésük eredményeképpen arra a tapasztalatra jutottak, hogy a fejlettségnek, elkülönülésnek (»differenciálódás«-nak) sokszor igen alacsony fokán lévő központi idegrendszerrel rendelkező lényeknek is a felfenntartást szolgáló ésszerű cselekedeteik vannak. Ha a természetben nyitott szemmel vizsgálódunk, ha a dolgokat nemcsak nézzük, de látjuk is, lépten-nyomon célszerűséggel találkozunk. Megfigyeljük a vándormadarakat, amikor a hidegebb idők bekövetkezése előtt meleg tájakra vonulnak és csodálatos tájékozódással sokezer kilométert repülnek. Észrevesszük, hogy

a házilégy olyan helyekre rakja petéit, ahol a kibúvó nyúvek mindjárt megfelelő táplálékot találnak. A szarvasbogár életének tanulmányozása azt az érdekes megfigyelést eredményezte, hogy a lárva által a fatörzsbe rágott üreg akkora, hogy abban a bából kikelt bogár a testénél jóval nagyobb szarvával is elfér. A fürkészlegyek, hogy utódaiknak megfelelő táplálékot biztosítsanak, élő hernyók hátára rakják petéiket, a petékből kibúvó nyúvek a hernyó testébe furakodnak s ott élőködnek annak haláláig. Az egyik csomós-darázs (*Cerceris tuberculata*) utódjai eleven éléstárának bizonyos ormányos bogarat szemel ki és gondos szülő módjára még kényelmüket is biztosítja azáltal, hogy egyetlen biztos szúrással az ormányos bogár mozgató idegközpontját megbénítja és teljes mozdulatlanságra kárkoztatja. A hangyák szorgalma, összmunkája, gyönyörűen felépített társadalmi rendje mindenki előtt ismeretes, de valószínűleg kevesen tudják, hogy a hangyáknak mintegy ötezer faja ismeretes és még kevesebben hallottak a feketehangyáról, a rabszolgatartó-hangyáról, a kapus-hangyáról. A feketehangyákat (*Dolichoderus bituberculatus*) Jávában pénzért árusítják, mert a kakaófán élősködő *Helopeltis* nevű kártévő mezeipoloskának esküdt ellensége. A rabszolgatartó-hangyák (amazonhangyák) semmiféle munkát nem végeznek, helyettük a náluk kisebb »rabszolgák« dolgoznak, sőt etetik is uraikat, mert azok még a táplálkozásra is képtelenek. Huber harminc rabszolgatartó-hangyát rabszolgák nélkül zárt el, adott nekik bőségesen táplálékot, sőt lárvaikat és bábjaikat is melléjük tette, hogy ezáltal munkára

ösztönözze őket, de teljes tétlenségben maradtak, még táplálkozni sem tudtak maguktól, és egymás után kezdtek éhen pusztulni, amíg egy rabszolgát nem engedett közéjük; ez azonnal munkához látott, megetette, rendbehozta őket. A kapus-hangya (*Colobopsis truncata*) különös szokását alig ötven éve *Forel* írta le, hazánkban pedig *Szabó-Patay József dr.* észlelte először ezelőtt tíz évvel. Különös szokásuk ugyanis az, hogy a kapus-hangya fatörzsekbe vájt lakásának ajtajában állandóan egy »kapus« tartózkodik és fejével zárja el a bejáratot a nem kívánatos látogatók elől. A munkájukból hazatérő hangyák a »kapus« fejének ütögetésével kérnek bebocsátást, erre az visszahúzódik és beereszti őket.

A XIX. század híres német csillagásza, *Johan Heinrich von Mädler* mondta: »Aki olyan mélyen beletekint az Isten alkotó műhelyébe, mint mi természettudósok, annak alázatosságban mélyen meg kell hajolnia a Mindenhatónak óriási hatalma és nagy jósága előtt.« Az emberiség szellemi fejlődésével egyre pontosabb eszközeink, műszereink vannak. Ezek segítségével egyre mélyebben tekinthetünk ebbe a hatalmas alkotó műhelybe, egyre több titokról hull le a fátyol, de számuk mégsem csökken, egyre újabb rejtélyes jelenségek megoldásán kell fáradoznunk. A különböző nagyító készülékek nemcsak közelebb hozták a távolos dolgokat, de lehetővé tették, hogy fogalmat alkossunk magunknak az emberi láthatóság határain kívül eső lényekről is. Új, csodás világot tárt elénk a górcső, s ma már nemcsak láthatjuk a parányi élőlényeket, de fényképet is készíthetünk róluk. Az ivari kétalakúságnak egyik legszebb példáját mutató, a gyűrűsféreg csoportjába tartozó *Bonellia* titokzatos életéről is a górcső oszlatta el a homályt. Ennek a tengeri féregnek nyolc-centiméteres nősténye a természet-tudósok előtt régóta ismeretes volt, de a hímjét

nem ismerték. Végül hetven évvel ezelőtt egy orosz természettudós, aki górcsővel a nőstény *Bonellia* különböző szerveit vizsgálta, megtalálta a hímet annak garatüregében. Ott bujik meg az alig egymilliméteres hím a tudósok kíváncsi szeme elől, hogy ivaréretté válva, a nőstény petevezetékébe vándoroljon s ott az érett petéket megtermékenyítse. A fejlett műszaki tudománynak köszönhető a mélytengeri kutatás szép eredményei. Ebben a másik, csodálatos világban, mintegy ötezer méter mélységben él a *Malacosteus* nevű hal, amelynek mind a két szeme alatt két fényező szerve, »lámpája« van; ezekkel világít a koromsötét mélységekben és rubin, illetve smaragd fényt bocsát ki belőlük. A *Malacosteus* világító készülékei idegszálak segítségével a legmagasabb szellemi tevékenység központjával, az agykéreggel vannak összeköttetésben s az állat akaratától függ, hogy ezeket a lámpásokat meggyújtsa-e, vagy eloltja.

Boldog emlékeztű atyai barátom, *Gauss Garády Viktor*, aki mellett, mint gyerekifjú tanultam meg áhítattal szemlélni a fiumei tenger csodálatos világát, a következőket írta *És mégis szép ez a világ* című munkájának előszavában: »... a természet, az örök és hatalmas természet az egyedüli, mely mindig őszintén szól hozzánk, igaz barátunkká szegődik, megvigasztal, hitet, bátorságot és kitartást önt lelkünkbe és megtanít rá, hogy... mégis szép ez a világ«. Valóban, aki a természet jelenségeiben gyönyörködik, aki nem tud szó nélkül elmenni a patak fölé hajló szomorúfűz egyszerű szépsége mellett és tágra nyílt szemmel mindig újat talál a hajnalpirkadás varázsos színeiben, aki áhítattal csodálja azt a célszerűséget, törvényszerűséget, rendszert, amely minden alkalommal megnyílvánul, amikor a természet titkainak valamelyike megoldódik, annak élete tartalommal, lelke derűvel van tele.

AZ ÜREGINYÚL HELYHEZ RAGASZKODÁSA.

Írta: Varga Lajos dr.

A madárgyűrűzésnek aránylag rövid idő óta használatos, néhány évtizedes módszere a madarak vándorlására és kóborlására vonatkozó ismereteinket szinte csodálatos eredményekkel gazdagította. Máris nagyon sok és régóta vitatott kérdést döntött el véglegesen. Azért különös, hogy ezt a kiválóan bevált módszert az emlős állatok kóborlásának, vándorlásának, útvonalainak és más élettudományi kérdéseknek kiderítésére eddig csak szórványosan alkalmazták. A denevérek vándorlását kutatták ezzel a módszerrel, sikeresen. Pedig a megjelölés nagyon sok olyan kérdésre adhatna választ, amelyről a vadászok és vadászújságok régóta vitatkoznak. Éppen azokra az állatokra vonatkozóan lenne nemcsak gyakorlati, jogi, hanem tudományos értéke is, amelyekre vadászni szoktunk.

Ilyen elvek alapján jelölik meg a német vadászok néhány év óta az őzeket is. Kísérleteztek a mezeinyúl megjelölésével is, de nagyon keveset jelöltek meg, ezért az eredmény meg-

lehetősen gyenge. Mert természetes dolog, hogy csak néhány állat megjelölésével még nem lehet eredményt elérni. Törvényszerűségeket csak akkor lehet megállapítani, ha kisebb területnek lehetőleg nagyon sok vadját jelölik meg és az elejtés után ennek helyéről és idejéről a megjelölést végző egyéneknek és hatóságoknak pontosan beszámolnak. Sok adat összegyűjtéséből azután már lehet általánosan érvényes következtetésekre jutni.

Legújabbban *Niethammer Günther* az üreginyúllal kísérletezett. Ezt az állatot eddig még sehol sem jelölték. Azt akarta megtudni, hogy az üreginyúl mennyire kóborol, mennyire ragaszkodik egyhelyhez. De a megjelöléssel rá lehetett világítani a nemek megoszlására, az állatok nappali életére és átlagos életkorára is. Az elmondott elveknek megfelelően arra törekedett, hogy meghatározott helyen belül mennél több példányt jelöljön meg.

A kiválasztott terület Szászország északi részén, Grossenhain helységtől tíz kilométerre északra

volt. Mintegy négyszáz hektárnyi terület, amelynek egyharmada erdő, kétharmada szántóföld és rét. A tenger színe fölötti magassága átlag száz-tíz méter és évenként mintegy száz üreginyulat ejtenek el rajta.

Az üreginyulakat lakóhelyükből vadászmenyéttel űzte ki és hálóval fogta meg. Ez a módszer leginkább télen vált be. Nyáron az állatokat inkább nagy, W alakú, varszerű vashuzal-hálókkal fogta meg. A nyulakat kis táblácskával jelölte meg. Egy-egy fehér táblácskát tett a hímek jobboldali fülére, a nőstényeknek pedig a bal fülére. A jeleket jól túrték és megszokták, jól meg lehetett látni, könnyen meg lehetett ismerni és az állatok fülkagylójából sohasem szakadtak ki.

1936 január 26.-a és 1937 március 7.-e között összesen hatvanhárom üreginyulat fogott és jelölt meg. Tizenöt (25%) üreginyulról kapott megbízható értesítést. Ezeket vagy megfogták, vagy puskával ejtették el. De *Niethammer* a területen is többízben figyelt, ilyenkor mindig jelölt állatait tartotta szemmel.

Kísérleteinek eredményét nagyon érdekes dolgozatában most közölte.¹⁾ Megállapította, hogy az üreginyulak feltűnően ragaszkodnak lakóhelyükhöz. Mindig közvetlen környékén tartózkodnak és nem kóborolnak, nem is vándorolnak. Számos jelölt állatot többízben ugyanabban az üregben talált meg. Pedig azt is meg lehetett állapítani, hogy az üreginyúl búvóhelyén kívül is nagyon sok időt tölt.

Az elejtett példányok mindig ugyanazon a helyen kerültek hálóba vagy puskavégre, ahol őket jelölték. Mintegy százméteres körzetben csak egy példányt, és ötvenméteres körzetben tizenegy példányt ejtettek el.

Mivel lehet megmagyarázni az üreginyulnak ezt a rendkívüli helyhűségét? Bizonyára az üregi életmód következménye. Életmódja olyan, hogy a maga készítette üreghez köti, ahhoz a helyhez, ahol rejtőzködik és pihen.

Úgy látszik azonban, hogy a lakóhelyhez való szoros ragaszkodás csak az üreginyúl tulajdonsága. Ismeretes, hogy a róka is üreglakó, búvó- és pihenőhelyét maga ássa, mégsem vált helyéhez ragaszkodó állattá. A néhány jelölt rókát a jelölési helytől hét—tizenhárom kilométernyire ejtették el.

¹⁾ *Niethammer, Günther*: »Ergebnisse von Markierungsversuchen an Wildkaninchen«. — *Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere*, 33. köt. 1937, 297—312. old.

A mezeinyúl sem tanúsít különösebb helyhűséget. Hiszen nem épít magának lakóhelyet és kóborlása közben ott ütheti fel sátorfáját, ahol környezet és a táplálkozás feltételei a legkedvezőbbek. A mezeinyúl megjelölésével *Bieger* kísérletezett s azt állítja, hogy a jelölt példányok negyven százaléka elvándorolt arról a helyről, ahol jelölték és tőle sokszor egy kilométernél nagyobb távolságban került meg. De néhány példányt a jelölési hely közelében ejtettek el.

Az üreginyúl helyhűségének fokát *Niethammer* olymódon igyekezett megállapítani, hogy a megfogott példányok egy részét a lakóhelytől hatszáz méternyire szállította el s ott szabadon bocsátotta. Az ekként elszállított üreginyulak másnap megint fészükben voltak! Valószínűleg éjjel tértek vissza. Ebből arra következtet, hogy az üreginyúl hatszáz méteres körön belül lakóhelyének környékét ismeri. Az ezerszáz méter távolságra elszállított és ott szabadon eresztett üreginyulak azonban ott maradtak, búvóhelyet építettek s ahhoz maradtak hűségesekek. Onnan már nem tértek vissza régi lakóhelyükre. Vagy nem tudtak, vagy nem akartak eredeti helyükre visszavándorolni...

Az üreginyúl hímje lakóhelyéhez mindig hű marad. A nőstény csak akkor hagyja el eredeti lakását, amikor fiait világra hozza. De akkor is csupán néhány száz méterre vándorol el. Ott alkalmas helyen új üreget ás magának. Ez azonban nem olyan építmény, amilyen a lakóhely. Nem olyan elágazó üregrendszer sok kifutó nyílással, amilyen a búvó- és lakóépítmény. Általánosságban csak egy üreg, mintegy két méter hosszú és hetvenöt centiméter mély. Ennek a végét kiszélesíti, fészkeszerűvé teszi, száraz fűvel kibéleli és saját szőrzetével még puhábbra készíti, hogy a fiókák számára meleg legyen. Valószínű, hogy ezt a gyermekszobát egy éjjel készíti el s a bejáró nyílást betakarja, amíg szülőőrája el nem következik.

Niethammer jelölt üreginyulait arra is felhasználta, hogy futásuk sebességét megállapítsa. Kiderült, hogy a fejlett üreginyúl legnagyobb sebessége üldözés közben szabad terepen — homokos szántóföldön — óránként harmincnyolc kilométer.

Ime, ilyen érdekes és értékes adatokat kaphatunk a megjelölés módszerével. Biztos, hogy ez a módszer jobban el fog terjedni s vele a még több állat életmódjára vonatkozó ismereteket fogja öregbíteni, ami mostani tudásunk mellett is kívánatos.

MAGYARORSZÁG RAGADOZÓ MADARAINAK RÖPKÉPE.

Írta és rajzolta: **Vertse Albert dr.**

Pusztuló ragadozó madaraink védelmét — a m. kir. Madártani Intézet immár több évtizedes szorgalmazására — a törvényhozás, elsősorban mint legilletékesebb tényező a Földművelésügyi Minisztérium Vadászati Osztálya, a vadászati rendeletekkel egyre erélyesebben igyekszik megvalósítani. A nemsokára megjelenő ter-

mésztervédelmi törvény a pusztuló ragadozó madarakról is kellőképpen gondoskodni fog. A sikeres védelemnek első feltétele, hogy mindazok, akiktől ezeknek a törvény által is védett, rohamosan pusztuló ragadozó madárfajoknak az élete nagyrészt függ, tehát a vadászok és vadőrök, e madarakat felismerjék, mert leginkább tájékozatlanságuk,

a nemismerésen alapuló hibás ítéletük miatt pusztulnak.

Különösen fontos a hasznosságuk miatt védett fajok, a *vércsék* és az *egerészölyv* felismerése, ezeket a közvélemény a szakemberek megbízható megállapításai ellenére, sajnos, még mindig káros és kiirtásra való madaraknak tartja.

A ragadozó madarak röpképének vázlatos rajza felismerésük megkönnyítésére készült. Ez a rajz Magyarország minden ragadozó madarának röpképét mutatja be, a biztosabb tájékozódás céljából azokat is, amelyekkel a találkozás hazánk földjén ma már alig valószínű. A felismerést azonban megkönnyíti, ha szemünk előtt van minden madár röpképe, amelynek előfordulása nálunk lehetséges, sőt valamennyié együtt, egy táblán.

A képek sorából hiányzik a *keleti-vándorsólyom*, a *Feldegg-sólyom*, a *keleti-rárósólyom*, a *pusztaisas*, a *héjasas*, a *vörösfarkú-ölyv* és az *északihéja*, ezek részben rendkívül ritkák, részben pedig a nálunk gyakrabban előforduló rokonfajokhoz annyira hasonlóak, hogy a különbség köztük a kis rajzokon ki sem fejezhető.

A madarak magyar és tudományos elnevezésénél *Schenk Jakab*, a Madártani Intézet igazgatója szíves engedelmével a tőle átdolgozott és szerkesztett, nemsokára megjelenő *új névjegyzékben* felsorolt neveket használom.

Magyarázat a rajzhoz.

A vízszintes vonalak a sólyomfélék és héják fölött a képek között a helyes arányt mutatják.

Véd. = védett; Vad. = lőhető, nemvédett; F. = fészkel; Á. = át is telet; É. = érkezik tavasszal; T. = távozik ősszel; H. = a madár hossza a csőre hegyétől a farka végéig. A ragadozó madaraknál a nőtény általában nagyobb természetű a hímnél. A madarak hosszát jelentő számok közül a nagyobbik rendszerint a nagyobbtermetű nőtény hosszmérete.

*

1. Saskeselyű. *Gypaëtus barbatus aureus* *Habl.* F., H. = 102—108 cm. Nagyon ritka. Csak Erdély déli havasain fordul elő.

2. Barátkeselyű. *Aegyptus monachus* *L.* Véd., F., H. = 104—111 cm. Nagyon ritka.

3. Fakókeselyű. *Gyps f. fulvus* *Habl.* Véd., F., H. = 102—108 cm. Gyakoribb az előbbinél.

4. Dögkeselyű. *Neophron p. percnopterus* *L.* Véd., F., H. = 62—65 cm. Nagyon ritka.

5. Szirtisas. *Aquila ch. chrysaetos* *L.* Véd., F., H. = 81—90 cm. Ritka.

6. Parlagisas. *Aquila h. heliaca* *Sav.* Véd., F., H. = 75—87 cm. Ritka.

7. Rétisas. *Haliaeetus albicilla* *L.* Véd., F., H. = 83—98 cm. Ritka.

8. Nagy-békászósas. *Aquila clanga* *Pall.* Véd., F., H. = 62—67 cm. É. = IV. 21. Ritka.

9. Kis-békászósas. *Aquila p. pomarina* *Brehm.* Véd., F., H. = 54—59 cm. É. = IV. 7., T. = IX. Ritka.

10. Kis-héjasas. *Hieraaëtus p. pennatus* *GM.* Véd., F., H. = 44—50 cm. É. = IV. 16., T. = IX. Ritka.

11. Kígyászölyv. *Circaëtus g. gallicus* *GM.* Véd., F., H. = 65—80 cm. É. = IV. 3., T. = X. Ritka.

12. Halászsas. *Pandion h. haliaetus* *L.* Véd., F., H. = 57—62 cm. É. = IV. 7., T. = IX. Ritka.

13. Pusztai-ölyv. (Régi neve fehérfarkú-ölyv v. sasölyv.) *Buteo v. rufinus* *Cretschm.* Vad., H. = 62 cm. Ritka.

14. Gatyásölyv. *Buteo l. lagopus* *Brünn.* Vad., H. = 56—65 cm. Téli vendég. Gyakori.

15. Vöröskánya. *Milvus m. milvus* *L.* Vad., F., H. = 61—66 cm. É. = III. 17., T. = X. Ritka.

16. Barnakánya. *Milvus m. migrans* *Bodd.* Vad., F., H. = 52—56 cm. É. = IV. 3., T. = IX. Gyakori.

17. Darázsölyv. *Pernis a. apivorus* *L.* Véd., F., H. = 57—64 cm. É. = IV. 28., T. = IX. Gyakori. Hasznos.

18. Egerészölyv. *Buteo b. buteo* *L.* Véd., F., H. = 54—58 cm. É. = III. 2., T. = X—XI., Á. Gyakori. Hasznos.

19., 20. Barna-rétiheja. *Circus ae. aeruginosus* *L.* Fiatal és öreg. Vad., F., H. = 53—58 cm. É. = III. 22. T. = X., Á. Közönséges.

21., 22. Kékes-rétiheja. *Circus c. cyaneus* *L.* Hím és nőtény. Vad., F., H. = 53—56 cm. É. = III. 11., T. = XI., Á. Közönséges.

23., 24. Fakó-rétiheja. *Circus macrourus* *GM.* Hím és nőtény. Vad., H. = 43—46 cm. É. = III. 27., T. = X. Gyakori.

25., 26. Hamvas-rétiheja. *Circus pygargus* *L.* Hím és nőtény. Vad., F., H. = 46—48 cm. Ritka.

27., 28. Vándorsólyom. *Falco p. peregrinus* *Tunst.* Öreg és fiatal. III. 15-től VI. 15-ig Véd., F., H. = 38—44 cm. Á. Ritka.

29. Rárósólyom. (Régi neve kerecsen.) *Falco ch. cherrug* *Gray.* III. 15-től VI. 15-ig Véd., F., H. = 49—54 cm. É. = III. 8., Á. Ritka.

30. Kabasólyom. *Falco s. subbuteo* *L.* Vad., F., H. = 29—34 cm. É. = IV. 10., T. = IX. Gyakori.

31. Vörösvércse. *Falco t. tinnunculus* *L.* Véd., F., H. = 32—35 cm. É. = III. 14., T. = X., Á. Közönséges. Hasznos!

32. Kisvércse. *Falco n. naumanni* *Fleisch.* Véd., F., H. = 26—28 cm. É. = IV. 25., T. = IX. Ritka. Hasznos!

33., 34. Kékvércse. *Falco v. vespertinus* *L.* Hím és nőtény. Véd., F., H. = 26—30 cm. É. = IV. 21., T. = IX. Közönséges. Hasznos!

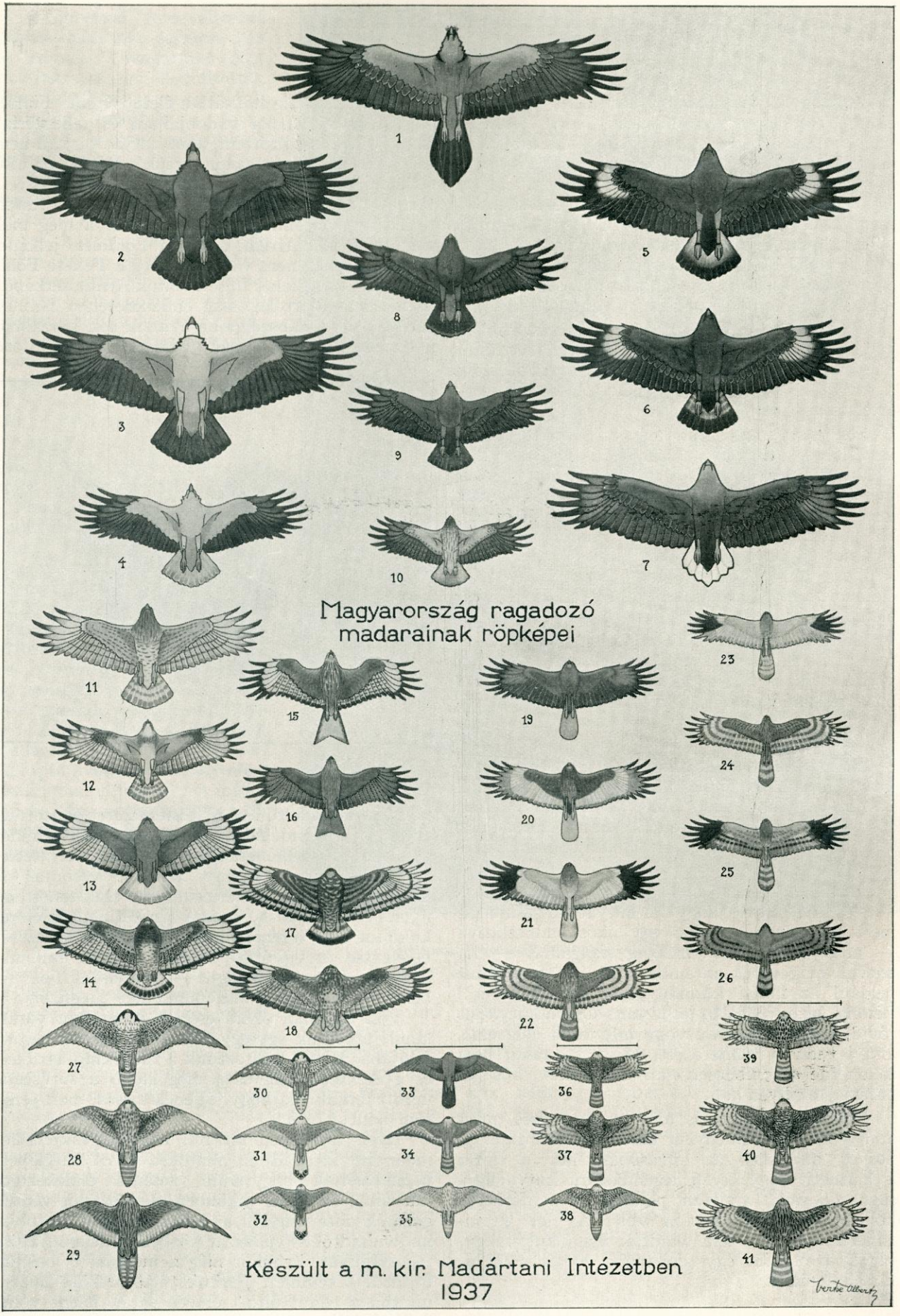
35., 38. Torontálsólyom. (Régi neve kisorsólyom.) *Falco columbarius aesalon* *Tunst.* Nőtény és hím. Vad., H. = 26—30 cm. Téli vendég. Gyakori.

36., 37. Karvaly. *Accipiter n. nisus* *L.* Hím és nőtény. Vad., F., H. = 28—33 cm. Közönséges.

39. Kishéja. *Accipiter badius brevipes* *Severtz.* (Régi neve rövidujjú-karvaly.) Fiatal. Vad. Nőténykarvaly nagyságú. Nagyon ritka.

40., 41. Héja. *Accipiter g. gentilis* *L.* Öreg és fiatal. Vad., F., H. = 49—51 cm. Gyakori.

Magyarország ragadozó madarainak röpképei

Készült a m. kir. Madártani Intézetben
1937

Vertse Albert

Vertse Albert dr. rajza.

KUTYAPORTRÉK. *)

Írta: Kittenberger Kálmán.

Az angolok *our dumb friends*, »néma barátaink« címmel illetik a háziállatokat, nevezetesen a kutyákat! Hogy a kutya hűséges állatbarátja az embernek, azt még azok is tudják, akiknek sohasem volt kutyájuk, de hogy »néma barátunk«-e, azt már sok kutyatartó csak úgy fenntartással fogadja el. Sok vadász, azt hiszem a legtöbb pásztoreMBER is, akár meg is esküszik arra, hogy kutyája beszédét érti, valamint négy lábú barátja is megérti minden szavát, mozdulatát, sőt még többet... eltalálja, megérzi a gondolatát is.

Ezek az áradozások természetesen túlzások és kellő mértékre leszállítandók, bár tagadhatatlan, hogy az ember szolgálatában lévő állatok között a kutya a leghűségesebb »néma barát«, a legértelmesebb.

Sokan azt mondanák, hogy ez is túlzás, hiszen csodálatos dolgokat olvastak a szelíd indiai elefánt tanulékonyságáról, meglepően magas értelmességéről. Megvallom, én is így érveltem, azután a legnagyobb tekintély győzött meg tévedésemről. Ez a tekintély nem volt más, mint az indiai erdészeti egyik legfőbb tisztviselője, *Mr. Dunbar-Brander*, akinek hatáskörébe tartozott az összes előindiai állami elefánttelep, úgyszintén a vad elefántok befogása is.

Victoria-Nyanza egyik állomásán találkoztam vele, a német kerületi főnök vacsoráján. Négyen voltunk és mind a négyen sok földet bejárt nagyvad-vadászok, ezért természetesen mesteriségünkönél maradtunk és vadról, vadászatról, népszokásokról beszélgettünk.

Dunbar-Brander az indiai állatélet egyik legkitűnőbb ismerője, érdekesnél-érdekesebb dolgokat beszélt négy lábú védeneciről és munkatársairól, a szelíd indiai elefántokról. Ennek kapcsán merült fel azután az az állítás, hogy a szelíd elefánt határozottan a legértelmesebb állat.

Csodálkozásomra *Dunbar-Brander* ellentmondott és kijelentette, hogy ő a kutyát tartja annak, mert mi mindent tudna egy okos vadászkutya — amely legfeljebb tíz évig szolgálhat — ha hatvan évig volna az ember szolgálatában, mint például az indiai kormányzóság sok elefántja?! Bizony, bizony! Talán jól is van, hogy a kutyaélet rövid, mert ha hatvan vagy még több évig élne, annyi tudásra tenne szert, hogy... talán nem is lehetne az embernek annyira odaadó, hűséges barátja, amilyen...

Talán hosszabbra is nyúlt a bevezetés, mint amilyenek közleményem keretének szántam. A hosszú bevezetés az olvasóban azt a hitet is keltheti, hogy olyan legendáshírű kutyanagyságokról írok, amilyen például a bernáthegyi kolostor híres »Barry«-ja volt. Az én kutyaismerettségemben nem akadtak ilyen kutyanagyságok, azok mind egyszerű tagjai voltak a kutya-társadalomnak.

*

*) A szerzőnek a budapesti Rádióban 1933-ban tartott egyik felolvasása.

Nagyon sokáig kutyátlan életet éltem. Fiatalságom javát Afrika vadonjaiban és rendszerint olyan vidéken töltöttem, ahol kutyát tartani nem lehetett. Kár lett volna értük! Mégis az első jellemrajz egy afrikai kutyáról készült. Hegyesfülű, sakálra emlékeztető, elhagyott korcsról, amely úgy él emlékezetemben, mint a még meg nem változott Afrika, a »Sötét Földrészt« jelképe.

Akkor még nem változott meg a Fekete Földrészt, még nagy fehér foltok voltak Afrika térképén és a bennszülött lakosság emlékezetében is még élénken élt a rabszolga-karavánok sok borzalma. A fehér emberek »safári«-jának, teherhordozó

Taackó. Verényi Elemér ceruzarajza.

karavánjának feltűnése is vakrémületet okozott az elhagyottabb vidékeken. Ilyen ok nélküli rémület gyakran a legkellemetlenebb helyzetet teremtette, amelynek következménye esetleg vérontás is lehetett volna. Ezt elkerülendő, ha csak tehettem, ilyen helyeket járva, mindig egy-két embert előre küldtem, hogy a fehér ember safárijának érkezését bejelentse és egyúttal tudtára adja a falunak, hogy az érkező »mzungu« — vagyis európai — békés vadászember, aki mindenért megfizet.

Volt azonban olyan esetem is, amikor váratlanul jutottunk egy-egy kisebb hegytörzs rejtett falujába. Hiába kiáltoztunk a menekülő asszony- és gyereknép után és a még előbb a sűrűségbe ugrott férfiaknak, hogy jöjjenek vissza, mert senki sem bántja őket!

Ilyen esetekben láttam, hogy a vakrémület mennyire átragad az állatokra is. A meglepett bennszülöttek hegyesfülű, sakálra emlékeztető kutyáiba, amelyek különben elég bátran védték gazdáik ültetvényeit a vaddisznóktól, a tolvaj majomhadtól és vadászat közben is megmutatták fogósságukat, ilyenkor még a morgást is beléjük fojtotta a rémület. Farkukat lábuk közé húzva, mintha a testet öltött eleven sátán jelent volna meg előttük, hangtalanul menekültek a sikoltozó asszony-nép után.

A mostani »megváltozott Afriká«-ban már egészen más a helyzet. Tovagördülő gépkocsinkra rá sem hederítettek vagy falusi kuvaszok módjára, csaholva futottak a tova-düböggő és már megszokott valami után...

Indiában eltöltött hadifogoly-éveim is kutyátlanok voltak. Ott ugyan tarthattam volna kutyát, de nem lett volna szívem elhagyni a fogságot megosztó hű állatbarátot, amikor az angolok a háború végeztével újra hajóra raknak. Az angolok dicséretére legyen mondva, a foglyoknak megengedték, hogy kedvenceiket a foglytáborba vihessék és ott tartásák.

Egy német fogolytársunknak volt ott két öregebb tacsokója. Ezek a jellegzetesen germán ebek már honosított indiaiak voltak. Kergették a tábor fölött keringő élősdikányák árnyékát, hajszták a szemetesládák körül settenkedő döggelvényeket és szenvedélyesen vadásztak kígyókra. Értették mesterségüket és sokáig győzelmesen folytatták ezt a veszélyes sportot. A veszélyes sporttal foglalkozók végzete elérte az egyiket. Egy ilyen vadászat alkalmával egy kobra harapta meg és a szegény állat csakhamar elpusztult. A másik hű bajtárs szomorkodott, nem evett és éhen is pusztult öreg cimborája után való bánatában... Azóta is úgy él ez a görbelábú, okos pofájú ebállat emlékezetemben, mint a bajtársi hűség megtestesülése.

A fogságból hazakerülve, körülményeim annyira megváltoztak, hogy le kellett mondanom a világcsavargó életről és egyhelyben ülő polgár lettem. A hosszú fogság jó előkészítő idő volt a megváltozott életre! Ha már egyhelyhez vagyok kötve, mindjárt szereztem magamnak egy kutyát, mert hát legtöbbször olyan területen vadászatok, ahol »eb a vadász, kutya nélkül«. De máskülönben sem lennék kutya nélkül ott, ahol a kutyatartásnak nincs különösebb akadály.

Hosszú válogatás után jutottam kutyámhoz és mondhatom, hogy nagyon szerencsés szerzemény volt az én kedves »Miss« kutyám. Angol setter volt. Selyemszőrű, szép, okos állat. Talán nem is volt magamfajta »vad« vadásznak való, aki egész nap járja a határt, kutatja a vízmosásokat, bújja a sűrűséget. Különben »menekült« kutya volt; Kassáról származott Budapestre és gazdája és úrnője csak azért vált meg tőle, mert

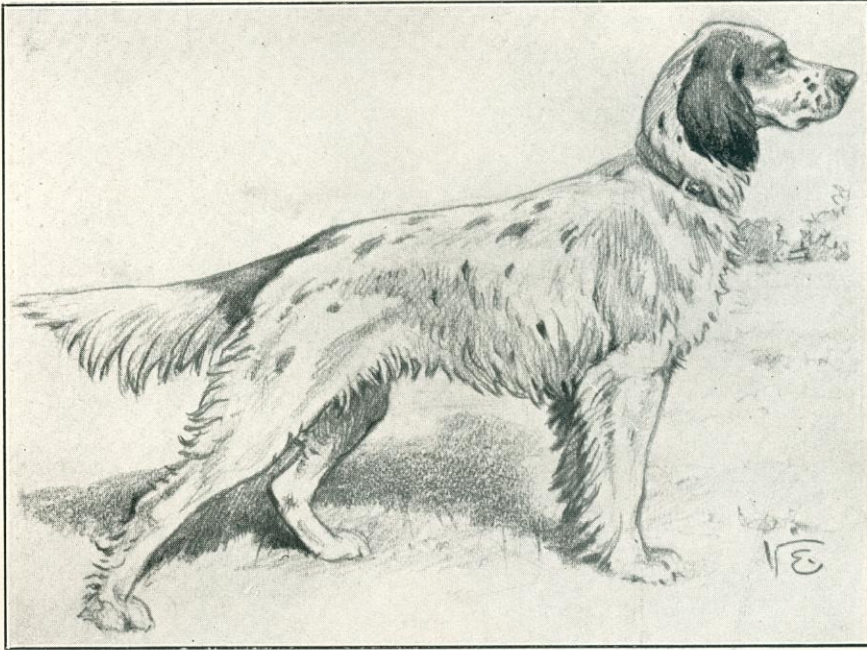

Macskával virtuskodó tacsokókölykök. *Bozóky Dénes* felvétele.

pesti lakásukban nem tarthatták. Az átadási szerződés főfeltétele az volt, hogy »Miss« jó bánásmódban részesül, szóval jó kézbe kerül, vagyis a jó bánásmód mellett meg kellett tanítani mindarra, amit egy nemesvérű angol setternek tudnia illik. Meg is tanulta, és pedig kitűnően megtanulta a kisvad vadászatának minden csínját-bínját. Azaz... inkább a szárnyas érdekelte. A nyúl csak olyan nagyon közönséges valami volt a szemében, nem sokat törődött vele.

Erdeink gyönyörűségecs tündérmadara, az erdei szalonka volt legkedvesebb vadja. Mintha gazdája szenvedélyéből sugárzott volna bele a titokzatos madár vadászatának szeretete, s hogy abban az időben vidékünkön én lőttem a legtöbb erdei szalonkát, az csakis Miss kutyám érdeme volt.

Ha egy-egy kockázatosabb lövés után, amikor

Angol setter. *Veszényi Elemér* ceruzarajza.

úgyszólván csak a szárnycsattogás zaja után dobtam lövésemet és a keresésre küldött Miss a sűrűségéből kibukkant, a gyönyörűsége zsákmányt a szájában hozva, akkor volt csak igazán elemében. A fegyelem igen nagy volt, annyira, hogy vadásztársaim gyakran gúnyolódva kérdezték, hogy Miss kutyám hány kutyaakadémia oklevelese? Ilyenkor azonban felborult a fegyelem! Valahogyan úgy volt, mint messze, lent Afrikában, amikor valami igen nagy esemény alkalmával, mint például a »legszűkebb«, igazán hajszálon lógó menekülés után, vagy — mondjuk — egy hatalmas agyaráú elefántbika elejtésekor, a fekete kísérőknél a nagy pillanat felbontotta a fehér embernek kijáró köteles, alázatos tiszteletet és kézfogásra nyújtották jobbjukat, úgy Miss is »bizalmaskodott« ilyen pillanatokban. Nem ült le előttem, ahogyan tennie kellett volna, hanem derekát riszálva, körbe-körbe futkosott a remek madárral és csak hosszabb sürgetésre ült le előttem, hogy én a szalonkát, ő meg a dícsérő fejsimogatást átvegye...

Angol setter. *Hölzel* felvétele.

Gondolkozott, következtetett. Például, amikor a sörétespuskát emeltem le a puskaállványról, toporzékolt örömemben és ha mosolyogva mondtam neki, hogy — otthon maradsz! — tudta, hogy ez csak tréfa és ugrálva futott az ajtóhoz. De bezzeg, ha komoly arccal hangzott el a parancs, lekókadva és szomorúan, sóhajtást kifejező nyögéssel ballagott helyére. Ha valamelyik golyóspuskát vettem kézbe, nyugodt maradt, mert tudta, hogy akkor ő »nem illetékes«, akkor nagyvadra megyek vadászni.

Különböznem nemcsak megértette az embert, hanem meg is tudta értetni magát. Ha például szomjas volt, halk nyöszörgéssel integetett fejével a mosdó, a vizes kancsó vagy más vizesedény felé.

Amikor otthon a vacsoránál bejelentettem neki, hogy másnap nem megyek a városba, hanem vadászni megyünk, már alig bírt az örömeivel, nyújtózkodott, ásítózott — ez volt nála a nagy meghatódás legbiztosabb jele — és másnap kora hajnalban már ágyamnál volt és őrizte minden mozdulatomat, minden lépésemet, nehogy valahogyan nélküle menjek el.

Otthon a háziak természetesen elkényeztetették. Nagyon jól tudta, hogy mit mikor szabad tennie. Ha elmentem hazulról, azonnal feltelepedett egy nyugágyra, pedig jól tudta, hogy az büntetendő cselekmény. Este 8 óra után azután leszállt a karosszékről, pamlagról és az ablaknál leste érkezésemet. Akkor futott be vonatom.

Feleségem természetesen bűnpártoló volt és ha netalán váratlanul jöttem haza, figyelmeztette, hogy »jön, jön!«

Elérkezett végre az idő, hogy újra Afrikába mehettem. Elutazásom után Miss rendes szokása szerint este 8-kor leugrott a pamlagról és az ablaknál leste érkezésemet. Napokig várt így. Ha kissé ellustálkodott, a háziak figyelmeztető »jön, jön« szavára igyekezett a pamlagról gyorsan lekerülni és figyelőhelyére sietni. Hajónk már valahol az Indiai-Óceánon járhatott, amikor Miss ráeszmélt, hogy becsapják. Feleségem vészjelzésére nem az ablakhoz sietett, hanem az ebédlőbe ment és látva, hogy helyemen nem volt teríték, szépen nyugodtan visszafeküdt a tilalmazott helyre. Azután hiába mondták, hogy »jön, jön«, nyugodtan tovább hevert a pamlagon és valószínűleg azon törte hűséges kutyafejét, hol marad el olyan sokáig a gazdája, hogy a várvavárt szalonkahúzást is elmulasztja?

Sok szép, kedves és örökre emlékezetes vadászélmény fűződik Miss kutyám emlékéhez. Pedig már évek óta gesztenyésünkben pihennek maradványai, de még mindig nem felejtettem el borzalmas végét.

Már-már elérte a vizslák aggkorát, amikor a

legborzalmasabb betegség, a veszettség ütött ki rajta. Nem ismertem fel e rémséges kór jeleit és a szegény, hűséges állat majdnem az utolsó napokig teljesítette kötelességét, vadászott velem. Utolsó óráiban is hozzám vonszolta magát, mintha búcsúzni akart volna tőlem. Végző pillanataiban igazi hős volt. A hűség, az odaadás hőse! Hiszen a veszettségben a gyermek megr harapja az anyját, az anya a gyermekét, de a kutyahűség legyőzte a veszettség parancsát is! . . . Az állatorvos azt mondta, hogy »csendes veszett« volt.

Hála! Azóta a tudósok a veszettség elleni megelőző védőoltásokkal nagyszerű eredményeket értek el. Bár kötelezővé tennék a védőoltást, ahogyan sok más országban tették, akkor ennek a borzalmas betegségnek nem lenne annyi áldozata.

A vadászember a vizsla munkáját értékeli a legtöbbre. Valahogyan azonban néha bevallom magamnak, hogy talán mégis a foxterrier, a »foxi« a »legkutyább«, a legpompásabb kutya. Ez az izgékony, csupa ideg, acélizomzatú, hihetetlen vakmerőséggel telített, mintázni való kutyaszépség, amelyet még fokoz az élénk foxiszemekből kicsillanó magas értelmesség. Egy nagy baj van vele! Ha a háziak kutyabarátok, nagyon el-kényeztetik.

Nekem a foxi nélkülözhetetlen vadászpajtásom és ennek a nemes fajnak egyik képviselője igen kedves négylábú barátom volt. Sajnos, csak volt; ez év elején hősi halált halt. Egy hatalmas vadkan felvágta.

Nagyon korán került hozzám, alig kéthónapos korában. Apja »Fröccs« névre hallgatott — a törzslapon nem az volt a neve — és a borzvárak ostrománál hősiiesen szerepelt. Szegénynek egy nagy baja volt, az, hogy nem volt jó gyerekkora. Nagy dolog, egész életre kiható valami ez embernél, állatnál! . . . Fia meglepetésképen került hozzám.

Egyik este, amikor szokott módon jeleztem hazaérkezésem, feleségem ajkára szorított mutató ujjával csendre intett. Kérdő tekintetemre rámutatott egy füleskosárra, amelyben édesen szunyókált egy apró, »hosszúcsőrű« foxi kiskutyagyerek.

Az elkeresztelésnél családi perpatvarok voltak és — mint rendesen — meg kellett adnom magamat. Megint nem kellett a törzslapon szereplő, kissé furcsán hangzó név.

Feleségem egyszer a Balatonnál egy házaspárt figyelt meg. A férfi betaposott a lassan mélyülő vízbe, majd úszásra fogta a dolgot és felesége hangos rémüldözése közben úszott addig, amíg a sikoltozások vissza nem parancsolták a partra, ahol életpárja ezekkel a büszke szavakkal illette a partralépőt: — Samu, te hős vagy! — Ez a csöppség is olyan kihívó bátorsággal tekintgetett ki füleskosarából, hogy végre is bele kellett nyugodnom a név megválasztásába. Foxim ezért a »Samu« névre hallgatott.

Minden kölyökkutya érti a szőnyegek, függönyök, cipők és egyéb hasonló dolgok »javítását«, de azt hiszem, a rontópáloskodásban egy sem volt olyan nagy mester, mint a mi Samunk. És amikor tetten értük és meg akartuk fenyíteni, bámulatos fürgeséggel igyekezett a konyhában lévő füleskosarához. Ott azután nyugodtan elnyúlt és kérkedő szemtelenséggel pislogott ki a világba. — No

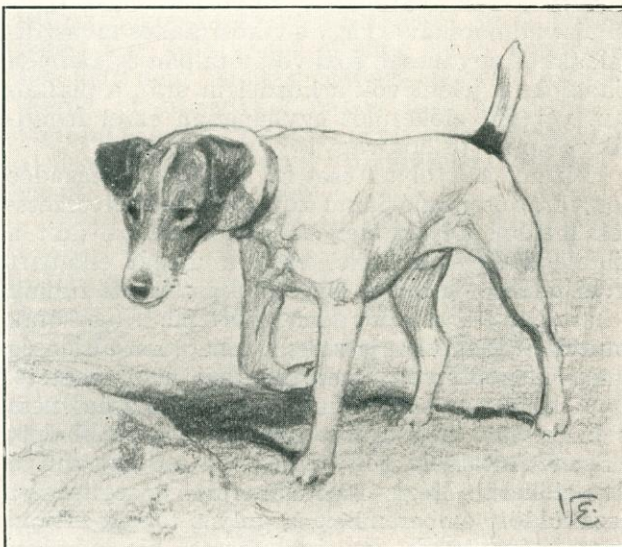

A setter feje. Hölzel felvétele.

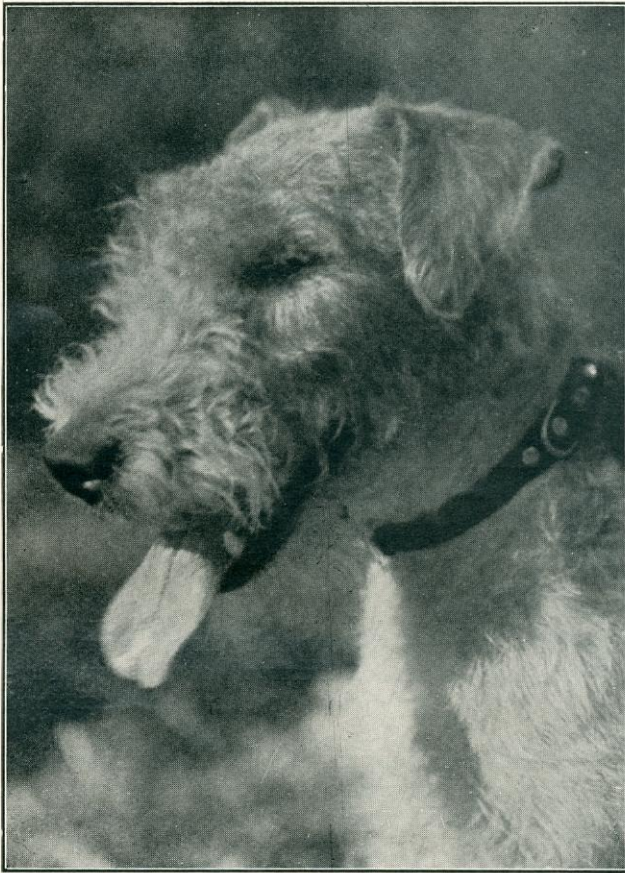
mit akartok? — kérdezte tekintete. Azt hitte, a kosara az ő biztos vára, ott nem érheti a korbács. Olyan kedves volt ez a kosarában hitt sértetlenségének szemtelen biztossága, hogy nem volt szívünk a kis gazfickót bántani, csak szóval korholtuk, amire legfeljebb egy unatkozó ásitással felelt.

Amikor már nagyon felgyúlt a bűnlajstroma, a javában kamaszodót a foxiiskolába küldtük. Nagy volt a lehangoltság, mert nagyon megszerettük ezt a rossz csontot és nagyon bántott az a gondolat, hogy egy kis ládikában, postán kell messzire utaznia. Felesleges volt az aggodalom, mert amikor a ládikó elkészült és Samut beletettük, örömmel helyezkedett el benne és dühösen támadott arra, aki ládájához ért. Kedvére volt a változatosság!

Sok dolgot kell megtanulnia a jóra való foxinak! Bizony keservesek lehetnek az első napok! Írta is a tanítómestere, aki a kutyalélek egyik legjobb ismerője, hogy már megúnták a csirkék fogyasztását, mert még egy foxinál sem tartott olyan sokáig a baromfihasználástól való elszoktatás, mint Samunál és egy foxikölyöknek sem volt annyi csirkegyilkosság a bűnlajstromán, mint neki.

Foxi. Vezényi Elemér ceruzarajza.

A foxi feje. Gosztonyi Andor felvétele.

A foxi-tudományokat azonban nagyon gyorsan sajátította el és minden tantárgyból kitűnően vizsgázott. Egér eltűnt a padlásról, — igaz, hogy a padlást újra be kellett utána földelni — patkány az istállóból, kotorékban jól dolgozott macskára, rókára és szelíd disznón tanulta nagy lelkesedéssel hogyan kell megtámadni, puska elé terelni erdeink egyetlen »lovagias« vadját, a vadkant.

Úrnője jóvoltából a nehezen belévert fegyelem ugyan alaposan meglazult, de amikor komoly dologról volt szó, amikor sötét, titokzatos földalatti várakban életre-halálra kellett harcolni a mogorva, nála háromszor súlyosabb borzzal, a dühös vadmacskával vagy a vörösfrakkos ravaszdi-val, akkor ugyancsak foxi volt a talpán és az ilyen viadaloknál jelenlévők a küzdelem után a piszkosan, véresen előkerülőt egyhangúan ezzel fogadták: »Samu, te hős vagy!«

Bizony volt olyan eset is, hogy az évszázados borzvárat ostromló Samu kutyámat már elveszettek hittem. Olyan mélyen, olyan messze dült a földalatti élet-halálharc, vagy a magát elkapart erdei remete ostroma, hogy földreszorított fülünk a harc zajából semmit sem fogott fel. Kínos órák multak el ilymódon lassan; a tehetetlen tétlenség annál kínzóbb volt, mert segíteni nem lehetett.

A hatalmas sziklatömbök miatt az ásást nem is kíséreltük meg és bizony egyre nagyobb lett a Szent Antalnak ígért összeg, ha a Samu kutya élve előkerül. Mégis csak előkerült! A segítségért hazaküldött emberemnek, a gulyás fiának kitűnő ötlete támadt és magával hozta kis nőstény pulijukat, amely azután Samu után a kotorékba

mászott és csábító ugatására mégis csak előkerült a borzvárat ostromló Samu.

Aztán még egyszer kellett segítségül hívni a csabos nyiffogású nőstény pulit, hogy kicsalja Samut, aki már tizenkét órát töltött odalent.

A kotorékvadászatokon úgy tapasztaltam, hogy Samu orra sohasem csalt. Ha egyszer beszagolt a kotorékba és onnan unatkozó pofával ballagott tovább, akkor ott nem volt keresnivaló! Kár lett volna ilyenkor parancsszóval oda bekergetni, mert a gazda úgy sem volt otthon, csak a sokszáz ugráló vérszopó.

De bezzeg, ha a gazda otthon volt, akkor nem is lehetett Samut visszatartani; csakhamar befurakodott a sötét útvesztőbe, hogy megvívja a nála gyakran sokkal erősebb ellenfelével — még pedig annak saját várában — a halálos párbajt.

Éppen olyan csalhatatlanul biztos volt a »foxi-diagnózis« akkor is, amikor a kukoricaszárral, szénával-szalmával telt pajtában, csűrben felhangzott izgatott »nyiff-nyaff«-ja. Akkor már tudtam, hogy az ott rejtőzködő nyest, amelynek nyomát a friss hó elárulta, az enyém lesz.

A puska durranás után rögtön kint termett, hogy ellenfelét egyszer jól megrázza, de látszott rajta, hogy ez nincs ínyére. Jobban szeretné, ha az védekezni tudott volna. Azután következett a dráma utolsó felvonása: Hazajöve, Samu el nem mozdult a zsákmányt nyúzó ember mellől. Az ő jogos zsákmánya volt és a foxi-kódex szerint meg kellett védeni ember-állat elől. Ilyenkor még úrnőjét sem engedte oda, bár villogó bogárszeme ezért szinte bocsánatot kért. És ilyenkor bizony nagy ellenfele, a verekedő »Szikra« is elismerte Samu jussát és messzire elkerülte azt a helyet...

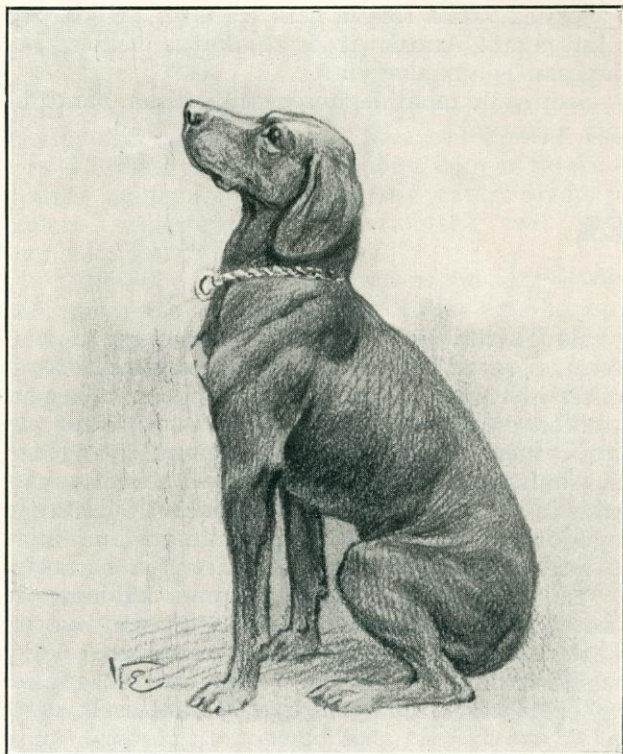
»Szikra« az öreg Miss utóda volt. Magyar vizsla és volt benne valami a magyar paraszt tempós rártartiságából. Sajnos, ebben az évben áldozata lett a környékünkön dühöngő szopornyicajárványnak.

Amikor hozzám került, a bemutatkozás alkalmával előszedtem öreg vadászruhámat, hátizsákjaimat és az összes mindennapi vadászkesz-ségemet, ezeket azután Szikra alaposan — mondhatni — elemezve végigszagolgatta. Tudtam, hogy akkor állapítja meg rólam a tudnivalókat.

Az okosan néző foxi. Hölzel felvétele.

Sárga magyarvizsla. Veszényi Elemér ceruzarajza.

Ügylátszott, a finom kutyaorr jó bizonyítványt olvasott ki, mert csakhamar olyan ragaszkodó vadászpajtásom lett, amelyet csak magyarvizslák között lehet találni.

A gazdájához való ragaszkodás csúnya emberi tulajdonságokat fejlesztett ki benne, irigy és féltékeny lett. Ezért is volt örökös harcban Samu kutyámmal, »akivel« két év multán sem barátkozott meg. Annyira nagy volt ez a gyűlölet, hogy Szikra azt sem tűrte, hogy Samu a kerítésük drótháló falán át ebédestálja felé nézzen. Mintha félt volna a szemveréstől, vagy talán attól félt, hogy ezáltal étele tisztátalanná válik, akár egy brahmin, ha ételére egy pária árnyéka esik. Ilyenkor a tálat óvatosan szájába vette — nagyon óvatosan, hogy az étel ki ne düljön belőle — és bevitte házába. Amikor ebédjével végzett, az üres tálat megint kitette.

Azt is hamarosan megtanulta, hogyan kell a kerítés tolózárat kinyitni, úgyhogy állandóan lakatot kellett rátenni.

Neki nem kellett a golyóspuskát a sörétestől megkülönböztetnie, mert ő akkor is »illetékes« volt, amikor golyóspuskát emeltem le a fegyverállványról, mert hát ő olyan volt, mint minden szegény ember cselédje: »mindenes«. Igen, minden-vizsla és sokszor volt úgy, hogy nappal vizslamunkát végzett, későn délután pedig kineveztem vérebnek és nagyvadra cserkészett velem.

Néha ugyan a baltérdem mellett ballagó Szikrát nagyon ingerelték a jobbról-balról orrába jövő fácánszimatok s ezért néha egy-egy pillanatra megfélemedezett vérebszerepéről, de a gyengéd oldalbafigyelmeztetés mindjárt észretérítette. Nem haragudott a büntetésért, hanem felső ajkát felhúzza nevetett, majd gyengéden megfogta bal-

kezemet, mintha ezzel is kért volna: ne haragudj gazdám!

Ha a körülmények úgy kívánták, hátizsákomnál lefektetve hagytam és ott kellett órákig rám várnia. A magaslesekre pedig — akárcsak »artisták«-nak kiképezett testvérei — magától fel- és lemászott.

Ragaszkodása és féltékenysége néha nagyon mulatságos volt. Például, ha feleségem beszédéből valami engem érintő gúnyt vagy sérelmet vélt kiérezni — és mondhatom, hogy ritkán tévedt — akkor szőrét felborzolta és mérgesen kezdett morogni feleségemre. Ilyenkor és amikor feleségem néha az éjjeliszekrényen lévő pénztárcámból pénzt akart kivenni és Szikra előtte morogva elállta az utat, feleségem holmi sötét célzásokat tett arra nézve, hogy régen, nagyon régen, nem tudom hányadik »inkarnáció«-ban, kutyám és én alighanem testvérek voltunk, Szikra volt akkor a sokkal gonoszabb, ezért bűnhődik kutyaalakban.

Szikrához fűződik egyik legkedvesebb kutyás élményem. Vagy két évvel ezelőtt egy kezes augusztusi napon, hegyes-völgyes nehéz terepen foglásztram. Délután két hajtógyerekemmel ebéd-pihenőt tartottam. Amikor a hőség már kissé engedett, újra feltápáskodtam, hogy meglőjem az előirányzott fogolymennyiséget. Éppen be akartam fordulni egy kukoricatáblába, amikor észrevettem, hogy késemet a heverőhelyen hagytam. A nagyobbik hajtógyerek, a Mózes Laji, vissza akart szaladni érte és nagyon csodálkozott, amikor Szikrát leültettem és nyomomra mutatva kiadtam a parancsot: »Nyomon vissza, elveszett, keresd!« Szikra orrát levágva elvágtázott és nem-sokára örült iramban visszahozta késemet.

A két kis palóc szemét-száját eltátotta! Mózes Laji felém fordulva, combjára ütött és a nagy bámulat csak ennyit mondatott vele: — Barátom!

Szikra azután bajnokságot is nyert, de úgy vélem, a palóogyerek csodálatkitörése volt életének legszebb elismerése.

Még egy kutyaismerősöm jellemét vázolom, hogy ezzel be is fejezzem túlhosszúra nyúlt értekezésemet. Ez a kutyaismerősöm egy airdale-terrier. Gazdája híres Afrikavadász. Ez a kutya irtózik a gépkocsin való utazástól, mert tengeribeteg lesz tőle. Nem is ülne be a gépkocsiba semmiért sem. Amikor gazdája legutóbb Afrikába indult, az utolsó két napon nem akart mellőle tágitani és erővel kellett a gépkocsiból kituszkolni, amikor gazdája afrikai vándorútjára indulva, a vasúti állomáshoz ment.

Lám, milyen érzékeny valami a kutya lelki-világa, hogy bizonyos jelekből következtetve, megtudta az indulás idejét és azt is, hogy gazdája hosszú hónapokig lesz távol...

Befejezésül egy kedves eszkimóregét mondok el, amelyet egy angol folyóiratban olvastam. Írójának nevét, sajnos, már nem tudom, ezért kötelességszerűen nem említhetem meg.

»A Magas Észak egyik vándor hittérítője, a hosszú északsarki tél egy hózivataros napján egy kis eszkimótelep lakóinak a túlvilági életről beszélt. A hallgatóság figyelemmel hallgatta fehér barátja tanító szavait. Majd egy öreg eszkimó

megkérdezte a fehér embert: — Tudod-e, hová mennek a jó kutyák, ha végórájuk elkövetkezett?! A kutyaparadicsomba, amely az emberi mennyország előcsarnokában van. A boldogultak lelke csak azon át juthat a mennyországba és jaj annak

a léleknek, aki a földön nem szerette, aki kínozza a kutyákat! Annak az összes kutya nekiesik és alaposan helybenhagyja.»

Szeressük tehát leghűségesebb néma barátunkat, a kutyát!

ŐZIKÉK.

Írta: Láng Rezső.

Szándékosan írom kicsinyítve, mert azok az őzek, amelyekről itt szó esik majd, csakugyan őzikék. Fiatal, árván maradt őzikék. Egytől-egyig személyes ismerőseim. Ők aligha emlékeznek reám olyan jól, mint én reájuk, de ez csak onnan van, hogy ismeretségünk futólagos volt, ezért nem volt módomban megszerettetni magamat.

Tegnap találkoztam legújabb őzike-ismerősömmel. Van egy nagyon kedves barátom, akit már csak azért is szeretek, mert annyira szereti az állatot. Erdész. Lakása is kinn van, az erdőszélen. Ehhez a barátomhoz az utóbbi években nem tudtam úgy elmenni, hogy valami kedves meglepetésben nem volt részem. Hol vadkacsa totyogott szelíd bizalommal a baromfi között, hol fácánok tipegtek, szaladgáltak az udvaron, ültek a kerítésen, hol foglyok kapirgáltak a kertben. Tavaly meg már azzal lepett meg, hogy megverette magát egy fácánkakassal. Úgy bizony! Annyira kezes volt már, hogy szemtelenné vált. Füttyszóra megjött két kakas három jércikével. Ha valamit eléjük szórt, békességgel szedegették, mihelyt azonban véletlenül a kakasra esett néhány szem, azonnal elfogta a méreg, s ha netán ismétlődött a dolog, példásan megbüntette érte kenyéradó gazdáját. Fejére szállt, megcsipkedte, szárnyával megverte.

Az idei meglepetés azonban felülmúlt minden eddigit. Ahogy átestünk a viszontlátás zűrzavarán, s kölcsönösen elmondottuk egymásnak az otthoni híreket, ráterelődött a szó a vadászatra, a vizslákra is. Odamegy az ajtóhoz és kikiált:

— Pityke, Tommi, gyertek be!

— Tommi — morfondálok magamban — már meg miféle név ez egy magyar vizslának? — Mert tudtam, hogy magyar vizslái vannak. Csakhamar be is robban az egyik szelesen, a másik azonban megáll az ajtóban és csak a fejét dugja be nagy óvatosan. De hiszen ez nem kutyafej! Nem ám! Egy kis őzbak óvakodik be az ajtón. Gyanakodva néz rám. Fínom orra elárulta már, hogy idegen van a házban, s egyelőre még nem tudja, mihez tartsa magát. Pityke, aki rögtön megismerte bennem a kutyabarátot, mintha csak bátorítani akarná, odaugrik őzike barátjához, szorosan melléje áll és kétszer is megcsókolja az orrát... a maga módján:

— Ne félj már, te-kis csacsi, hiszen ez jó ember! Gyere csak, szimatold meg, és meglátod majd, milyen jó kutyaszaga van a ruhájának. Egészen friss még. Csak nemrég dörgölődzhetett hozzá a kutyája. Aztán nekem is megvakargatta a fülemet, meg a farkam tövét. Én mondom neked, ez sokszor vakargathatja a kutyája fülét, mert igen rájár a keze. Nem lehet rossz ember.

És Tommi jön. Nagyon lassan, nagyon óvatosan, ugrásra készen, de jön. Beszélgetek hozzá, miközben szép lassan feléje nyújtom kezemet. Amikor először érintem a fejét, visszahökken, de aztán mégis csak megengedi, hogy gyengéden megsimítsam. A simogatásból kicsinyenként vakargatás lesz, s az én félénk Tommikám kéjjel tartja fejlődő agancsát, hogy csak vakargassam, mert ez neki is nagyon jólesik. Szent volt a barátság.

Ebben még nem volna semmi különös, de amit délután tapasztaltam, az csakugyan nagyon meglepett. Vadászgattunk az erdőben. Vagy másfél kilométernyire lehettünk a háztól, amikor egy őzet láttam, amely elég szokatlanul viselkedett; hol kijött az útra, hol bement a fák közé, majd orrát a földre tartva, határozott irányban elindult arra, amerre barátom volt. Nem is álmodtam, hogy Tommit látom. Mert ő volt. Barátom csapásán elment, mint valami kopó, s mire találkoztunk, már együtt jöttek. Ettől kezdve Tommi nem maradt el tőlünk. Pityke barátjával együtt járta a zanótost, valósággal segített neki keresni, máskor pedig hozzánk csatlakozott, s velünk járta az erdőt. Közben barátom elbeszélte, hogy a napokban szintén vele volt az erdőn. Meglőtt egy nyulat, s amikor az őzike látta, hogy Pityke odamegy az elejtett nyúlhoz, ő is odarúgott és végigszaglásztta. Magamban hitetlenkedtem egy kicsit, de amikor aztán láttam, hogy még csak a füle sem rezdül meg, amikor netán puska dörren, kezdtem elhinni. Mintha csak megérezte volna, hogy hitetlenkedem, csakhamar ő maga szolgáltatott olyan bizonyítékot, amelynek csakugyan döntő ereje volt. Kicsiny híja, hogy egy fácán nem pottyant az orrára. Erre ugyan egy kicsit megijedt, úgyhogy négy lábbal egyszerre ugrott a magasba, de amikor a fácán, amelynek volt még jártányi ereje, belábalt a sűrű nádasba, földre tartott orral elindult a nyomán. Csak vagy két lépésnyire ment be a nádba, ott megállt és hosszasan szimatolt egyhelyben, majd visszatért hozzánk, de... orra hegyén egy fácántollacska libegett. A fácán csakugyan ott volt!

Tommi nagyon illedelmes, ezért a lakásba is bemehet, sőt még az étkezőnél is ott lábatlankodhatik. Nagy inyenc! Nemcsak a cukrot szereti ropogtatni, hanem igen jóízűen megette a forgácsfánkot is, holott ez tudvalevően zsírban sült ki. Addig böködte orrával gazdáját, míg nem adott neki. Nagyon ízlett, s ezért gazdája mögé állva, fejét kidugta annak hóna alatt, s ettől kezdve együtt eszegették a forgácsfánkot; egy darabot kapott Tommi, egyet a gazdája.

Az sem utolsó dolog, hogyan kell »kenyerét megkeresnie«. Mert csakugyan meg kell keresnie.

Kedvelt csemegéjét, a kukoricát a leghetetlenebb helyekre dugják a gyerekek. Amikor én láttam, egy cipőbe öntötték bele. Tomminak ellenben nem nehéz feladat a megtalálás, mert eszményien finom orra olyan biztosan rávezeti, mintha csak ott feküdnék előtte. Elve, hogy nem a tálalás a fontos, hanem a kukorica! Így aztán olyan jóízűen eszegette a cipőből, mintha csak kínai porcellánban tálalták volna.

Hihetetlen, hogy az ilyen szelíd őzgyerekek mi mindenbe belekóstolnak! Talán egy hónapja láttam egy másik, ugyancsak szelíd őzikét, amelynek már messziről virított az orra, mint a pipacs. Megízlelte a minium-festéket. Velem volt vizslám is. Jól nevelt vizsla, ezért nem féltettem tőle az őzikét. Lehasaltattam és kíváncsian lestük, hogy mint fognak viselkedni. Az őzike eleinte csak úgy messziről kerülgette. Nem tudta, mi lehet az a vörös állat, amelynek színe olyan, mintha őz volna, de mégsem az. Addig-addig kerülgette, amíg egészen oda nem ment hozzá, végül már az orrával is megböködte. Szikra reszketett az izgalomtól, mint a kocsonya, de talán még nála is jobban reszketett egy hölgy, aki végignézte ezt a jelenetet, s minden pillanatban azt várta, hogy Szikra torkon kapja a kis őzet. Nem történt semmi baj, s az őzike valószínűleg abban a meggyőződésben hagyta ott Szikrát, hogy nagyon gyáva, mert félelmében még reszketett is.

Az sem volt utolsó dolog, hogyan segített egy őzike a veteményezésnél. Akkoriban Nagylévárdon voltam, s ott ismerkedtem meg vele. Tavasz volt, május eleje, s az öreg Babka kukoricát vetett a kertben. Csemegének. Nagyon öreg volt már, nem is látott jól, munkája is lefoglalta, ezért nem vette észre, hogy a huncut kis bakocska állandóan a nyomában jár, s amilyen gondosan ő bekapargatta a fészkeket, ez ugyanolyan gonddal kikapargatja, a kukoricát pedig megeszi. Gazdája, aki velem együtt nézte, majd megszakadt nevetésben arra a gondolatra, hogyan fog majd csodálkozni az öreg Babka, ha nem kel ki a kukorica.

Ezek után azt hinné az ember, hogy a háznál nevelkedett őzike teljesen megszeli. Nem állítom az ellenkezőjét, de mégis csak azt ajánlom, hogy pusztán multság céljából ne fogjon be senki se őzet, mert nem sokáig tart öröme. Hangoztatom, hogy multság céljából, mert — ügye — más az, ha elárvult állatot nevel fel az ember. Eleinte kedves szórakozás, tavasszal ellenben már elég kellemetlen bajlódás, mert mennél szelídebb, annál jobban támadja az embert, különösen az asszonyt meg gyereket, s bizony, igen veszedelmes, sőt halálos sebet is ejthet hegyes agancsával. Tavasszal mind megvadul, s éppen mivel nem tart az embertől, az emberre válik legveszedelmesebbé. Nem szabad lekicsinyelni mint ellenfelet, mert aminek az a tizenyolc kilóval súlyosbított hegyes agancs nekirepül, menthetetlenül kilyukad. Később megint megszeli, de olyanok már nem lesznek, amilyenek voltak. Hiszen bár vadulnának el egészen! Annyi szelídség azonban marad bennük, hogy az embertől nem félnek, és ha nem is mennek hozzá olyan bizalommal, mint azelőtt, kész zsákmányai a

vadorzónak. Szegénykék! Annyi élettapasztalatuk még nincs, hogy nem minden ember egyforma.

Sok szelídített őzzel volt már találkozásom, sokat tudnék még róluk beszélni. De ahhoz, amit én akarok, elég ennyi is. Ennyiből is láthatjuk, hogy nem az állatokon múlik, hogy megszűnt a paradicsomi állapot, amikor még nem félt az állat az embertől. Mennyinek kellett elpusztulnia, mire ráeszméltek arra, hogy az ember a legvérengzőbb ragadozó!

Mert azt ne mondja nekem senki, hogy az állatot csak az ösztöne tartja távol az embertől. Ha igen, akkor mivel lehet azt magyarázni, hogy a sokat üldözött állatok pontosan tudják azt is, mennyiről árthat nekik az ember? Mivel lehet magyarázni azt, hogy amint növekedik a fegyverek lökéssége, éppen úgy növekedik az a legkisebb távolság is, amelyre az embert magukhoz eresztik? Hogy egyebet ne említsek: édesapámtól még azt hallottam, hogy a túzok már 100—150 lépésnyi távolságról felkel. Én már azt mondom a fiamnak, hogy ugyancsak ügyeskedni kell, ha az ember 300 lépésnyire meg akarja közelíteni. És azt hiszem, nem állítok valótlan, amikor azt mondom, hogy a fegyvergyártás fejlődésével ez a távolság is egyre növekedni fog. Az állat jó. Az állat bizalmas. Rossz csak az ember, aki akkor is öl, amikor nem éhes.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Egy madár hősi halála. Az ember — jogosan és méltányosan — tartja számon a hősi halottakat, olyan embereket, akiket igaz és szent kötelességük teljesítése közben ért utól a halál. A természetkutatók előtt azonban bizonyára nem ismeretlen ehhez hasonló jelenség az állatvilágban sem, ha ennek egyes eseteit hasonló lelkiértelmi elrendezésben fogjuk fel. Ezt pedig megtehetjük, mert ma már megdőltnek tekinthető az a korábbi nézet, amely az állatot — tehát a madarat is — az »ösztön« feltétlen uralma alatt lévő gépezetnek tartotta. Ma mindinkább terjed az a felfogás, hogy az állatok viselkedésének megítélésében önálló lelki indítóokokra is gondolnunk kell.

Székesfehérváron már évek óta tanulmányozom a régi téglagyárak elhagyott és természetes módon benépesedett vizes gödreinek érdekes és a környezethez képest gazdag madárvilágát. Ezek az irodalomban eddig alig méltatott kis madárszigetek viszonylagos zsúfoltságuknál fogva igen érdekes megfigyelésekre adnak alkalmat. Élmény is akad, nem is egy. Most ezek közül közlöm azt, amely az említett szempontból figyelemreméltónak látszik.

Az egyik elhagyott téglagyár meredek, gazos löszpartjában, felülről számítva mintegy hatvan centiméternyire lefelé, egy *cigánycsaláncsúcs* fészket tartottam nyilván (1936 május). Még akkor lettem reá figyelmes, amikor a tojó nagy óvatosan és gondosan a fészkekanyagot hordta össze. Megjegyeztem magamnak és azt gondoltam, majd bizonyos idő múlva újra eljövök a fiókák etetését, tollazatát tanulmányozni és esetleg meggyűrűzőm őket. Hogy a fészket mégis nemsokára viszontláttam, azt annak köszönhetem, hogy vizsgálódásaim közben a fészkek közelében néhány nap multán egy *joltos-sítke*

fészkaljára bukkantam, benne egy kakuktojással. Mivel gazdag kakuktojásgyűjteményünkben ez az összeállítás — amely különben is ritka — még nem volt meg, a fészket és a tojásokat másnap hazavittem. Ekkor villant eszembe, hogy megnézzem a szomszéd cigánycsaláncsúcs-fészket, hátha a közeli épületromokon leskelődő kakuk ezt is szerencsétlente tojásával. Odamegyek a jól megjegyzett helyre és nagy meglepetésemre a fészket

ember módján, mert a madarat legszentebb és legigazabb hivatásának, a költésnek teljesítése közben érte utól.

Később azután az eset fölött a gondolkodó ember módján is elmélkedtem. Azt gondoltam, hogy a madárnak ez a viselkedése, amelyet helyzetéből megítélni lehetett, feltétlenül többlet az »ösztönös« cselekvéssel szemben, mert az ösztön, eddigi értelmezésénél fogva, abban a végzetes időben valószínűleg a menekülést sugalta volna.

Hogy ezt mégsem tette, annak okát egy másik jelenséggel igyekszem megvilágítani. Madárbúvárok többször tapasztalták, hogy például egy madárfaj fiatalabb példányai, vagy ezek költése előbb lesz áldozata valamely ellenségnek, mint az idősebbé, azonkívül a fiatalabbak fészkének környezeti elhelyezése, építése, éneke és más efféle, kezdetlegesebb. Ezek a körülmények megengedik azt a feltevést, hogy a madarak »lelkiségéből« fakadó működéseket nem csupán egy öröklött, merev gépezet — az ösztön — irányítja, hanem bennük önálló lelki indítások is lehetségesek. Hiszen látunk és tudunk a madarak fészkelésének biztosításánál olyan helyzeteket, amelyek szépen mutatják egy bizonyos adott helysajátos körülményeivel való legavaszabb számolást. Azok a madarászok, akik pintyeket (*Fr. coelebs*) tartanak, igen jól tudják, milyen óriási különbség van az éneklésben pinty és pinty között. De a selejtes »verésű« pintyek megjavulhatnak, ha környezetükben hosszabb ideig egy jóverésű pintyet hallanak. A madarakban és más magasabbrendű állatokban is idővel tehát felhasználható »tapasztalatok« is rétegződnek el s ennek következtében bizonyos képességek rugalmasan alakulnak, fejlődnek. Ezek a jelenségek pedig nem az ösztön ismertető jelei.

Így azután az említett cigánycsaláncsúcs szomorú sorsát megokolva, lehet beszélni akár tapasztalatlanságról, akár — érzésem szerint — egy magasabbrendű lelki folyamatról, amely a leendő ivadék hű gondozását a veszély nagyságához is hozzá tudta mérni s ebben az esetben a madár a maga módján hősiiesen pusztult el.

Radetzky Jenő

Így azután az említett cigánycsaláncsúcs szomorú sorsát megokolva, lehet beszélni akár tapasztalatlanságról, akár — érzésem szerint — egy magasabbrendű lelki folyamatról, amely a leendő ivadék hű gondozását a veszély nagyságához is hozzá tudta mérni s ebben az esetben a madár a maga módján hősiiesen pusztult el.

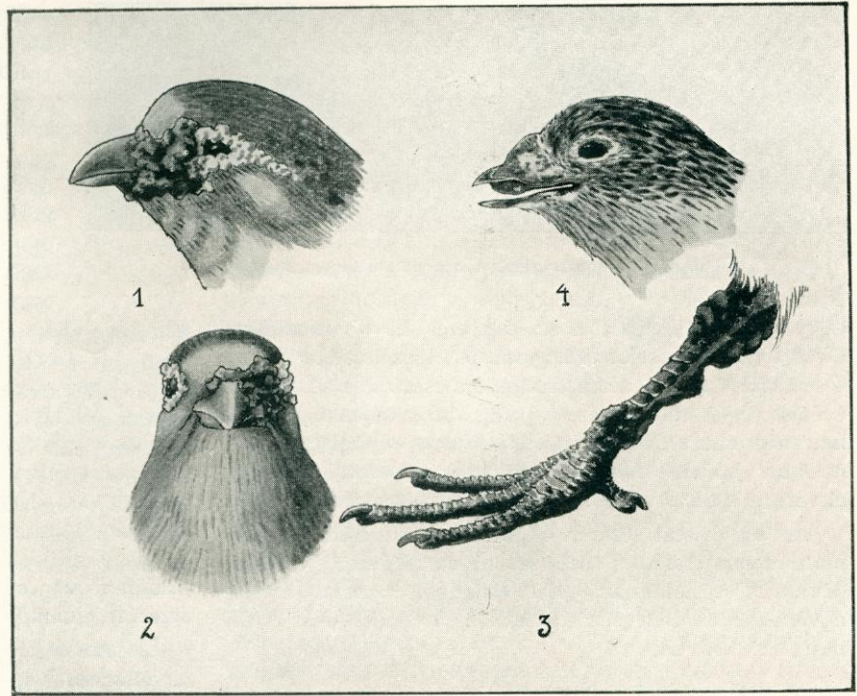
Karácsonyi-kaktusz. Mindent akkor és ott becsülnek meg a legjobban, amikor és ahol a legritkább. Tavasszal és nyáron olyan bőven van sokféle virágunk, hogy kedvünkre válogathatunk közöttük. Télen kevés a virág, s ami van, az is idegen földről került hozzánk, ezért kényes jószág. Ilyen a karácsonyi-kaktusz (*Epiphyllum truncatum*) is. Hazája a Rio de Janeiro állam hegyvidéke, ahol az erdei fákon fennlakó (*epifita*) növény. Tudományos neve sajtószerű szerkezetű szárára vonatkozik, a görög *epi* szó jelentése ugyanis »fent«, »rajta«, *phyllon* pedig »levél«. Magyarra »levélen-levél« kifejezéssel fordít-

Karácsonyi-kaktusz (*Epiphyllum truncatum*). Vajda László felvétele.

sehol sem találok. Körülnéztem és újra meggyőződtem, hogy a fészkeknek, vagy nyomainak ott kell lennie. Csakhamar kiderült, hogy miért nem találok meg a fészket. Lábam megcsúszott s ez eszembe juttatta azokat a nagy esőket, amelyek 1936 május havában olyan kíméletlenül verdestek erdőt-mezőt. Erre már gyanút fogtam és az omladékos löszpartban turkálni kezdtem. Ilymódon bukkantam azután először a fészekre, majd a teljesen betemetett, de ép két tojásra és végre — amiért az esetet leírtam — a tojásokon egy madárhullára. Nem is lehet kétséges, a cigánycsaláncsúcs tojója volt, szétterjesztett szárnyal, agyonnyomva. Az esőzéstől meglazult lösztömeg hullott reá felülről és nyomta vagy fullasztotta halálra, annak bizonyosságára, hogy a tojó rendületlenül és híven ült fészken. Valami meghatott érzéssel néztem a némaságában olyan beszédesebb kis madártetemet. — Bizony ez is hősi halál — gondoltam az érző

hatnánk. Ez az elnevezés azonban csak a szárízek külső hasonlatán alapul, ezek ugyanis laposak, ezért hasonlítanak levélhez, egyébként azonban mind szöveti, mind fejlődési tekintetben jellegzetes szárízek. Hazájában a karácsonyi-kaktusz természetesen a déli félgömb nyarán, vagyis akkor virágzik, amikor nálunk tél van. Európában télen üvegházban kell tartani, mégpedig állandóan párás levegőben, csak akkor nyitja fel a lapos szárízek láncolatának csúcsán, vagyis a legutolsó szárízek hegyén a nyár végén, ősz elején képződő és ősszel rohamosan növekvő bimbókat. Száraz levegőben a bimbók abban az esetben is lehullnak, ha a helyiség levegője egyébként elég meleg. Ezért a karácsonyi-kaktusz nem tartható a szobában, legfeljebb oly módon, hogy nagy üvegharanggal leborítjuk, s az üvegharang alatt párás levegőről gondoskodunk. Virágai egész télen nyílnak; a hőmérséklet szabályozásával könnyen elérhetjük, hogy karácsonykor annyi virágzó példányunk van, amennyit akarunk. A jellegzetesen kétoldali részarányos virágok visszahajló szirmai pirosak, közülük a porzók fehér kévéje hosszan kinyúlik. Van azonban rózsaszínű és ibolyaszínű virágú alakja is. Üvegházakban látható testvérfaja, az *Epiphyllum Bridgesii*, különösen Franciaországban kedvelt téli virág.

Torokgyík és gümőkór okozta elváltozások a fogoly fején és lábán.
Vertse Albert dr. rajza.

Rapaics R.

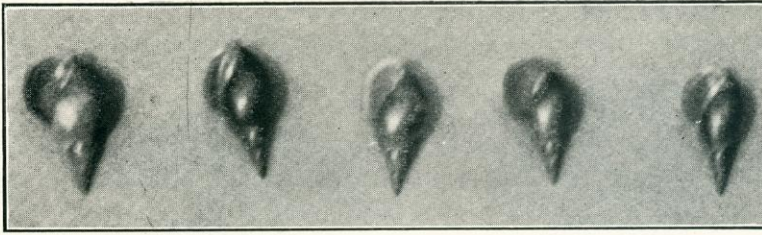
Foglyok torokgyíkja és gümőkórja. 1936 november végén Gróf Dessewffy I. büdsszentmihályi — szabolcsmegeyi — uradalma küldte be a Madártani Intézetbe vizsgálatra azt a szabad területen lőtt beteg foglykakast, amelynek fejét és lábát a rajz ábrázolja. A csűf betegség feltűnő nyomairól a baromfi- vagy madártorokgyíkra ismertem; ez főképpen mint a tyúkfélék és galambok ragályos betegsége ismeretes. A szemhéjat és fültájékot genyes daganatok torzították el, a csőr tövén sajtszerűen, nyúlósan törődő szürkésfekete képződmény van és a csőrkéva belső oldalára is terjed. Ez a betegség (*Rätz I. dr.*: »A madarak fertőző betegségei.« Term. Tud. Közlöny 1910.) a száj, a garat, az orr, a szegődör alatti üreg, a gégecső, a szem és a belek nyálkahártyáján és a bőrön okoz elváltozásokat. Kezdetben bővérűség, duzzadás, majd fehéres vagy sárgás, lágy sajtóhoz hasonló vagy szívósabb, hártyaszerű bevonat képződik és szorosan a nyálkahártyához tapad, ezek később szárazak és berepedezettek lesznek. A beteg madarak orrnyílásából és szeméből nyálkás-genyes folyadék szívárog, s ha ez beszárad, a szemrész és orrnyílást elzárhatja. A száruhártya kifehéredhetik, a szegmolyók elsorvadhatnak. A betegség vége felé a madarat hasmenés lepheti meg, az ürülék ilyenkor pépes-nyálkás vagy véres. A kór okozója a baromfi-himlőjével azonos. A fertőzést rendszerint beteg baromfi terjeszti.

A képen ábrázolt fogolyfejet ez év október havában Holló Gy. küldte be. A Hatvan környékén lőtt fiatal madár a betegség miatt »fejlődésében visszamaradt,

csak akkora volt, mint egy fűrj.« Ez a madár is torokgyíkos volt, azonban lehetséges, hogy ebben az esetben gümőkóros elváltozással van dolgunk. A büdsszentmihályi fogoly lába a duzzadt ízületek és a terjedelmes kifehélyesedés miatt gümőkórra is enged következtetni. Végül ez év október havában Bán Tivadar Hajdúnánásról küldött egy foglyot, amelynek mind a két lábán a csűd és minden ujja, valószínűleg gümőkóros elváltozás következtében, annak szemmel látható végső állapotában, már alaktalanná roncsolódott. Bán Tivadar közlése szerint Hajdúnánás környékén az idén nagyon gyakran található beteglábú fogoly. Szabolcsból kapott értesülesem szerint a baromfitorokgyík gyakori foglybetegség, s ezt ott, a madár külsején látható feltűnő elváltozások miatt »varasodás«-nak nevezik. Ennek a betegségnek gyakorisága ezeken a vidékeken bizonyára azzal kapcsolatos, hogy a foglyokat a sűrűn települt tanyák baromfia fertőzi meg.

Vertse Albert dr.

A közönséges-mocsáricsiga (*Limnaea stagnalis*) Európában — a legészakibb államokat kivéve — mindenütt honos. Orsóalakú, hosszúkas, jobbracsavarodó, hegyes csúcsban végződő háza áttetsző, világos, fénylő szarúszínű, ritkábban fehér. *Semper* vizsgálatai szerint az akváriumban tartott példányok nagysága egyenes arányban van annak a víznek mennyiségével, amelyben élnek s 1.5—2.2 centiméteres csigákról számol be. A szabadban élők jóval nagyobbak, 5—6 centiméternyi nagyságot érhetnek el. A közönséges-mocsáricsiga házának alakját és színét *Geyer* szerint a külső körülmények, nevezetesen a víz mélysége, a hullámvérés erőssége, a talaj összetétele s a növényzet nagyon befolyásolja. Ezek a különböző tényezők okozzák a csigaház változatait. A mézben gazdag, növényi bomlásterméket alig tartalmazó vizekben a héja fehér. Az erős hullámvérés miatt, amely a csigát arra készíti, hogy széles alapot teremtsen magának, kicsi, vastagfalú héjat fejleszt, sőt a nagy erőlködésben,

Közönséges-mocsárcsigák háza. (Természetes nagyság.)

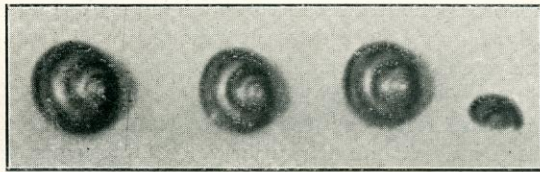
hogy eredeti helyéből a hullámverés ki ne mozdítsa, a csiga házának széle szárnyserűen kiszélesedhet.

Künkel szerint a közönséges-mocsárcsiga első életévének végén már ivarérett, pedig akkor teljes nagyságának még csak a felét érte el. Hosszúkás, olykor gyengén, máskor jobban hajlott, sarlóalakú petecsomóit az akvárium falára vagy a növényekre ragasztja.

Az akváristák ezt a csigát nem szívesen tartják, mert nagyon falánk; nem éri be az algákkal, a hulladékkal s a halaknak szórt eleséggel, hanem a vizinövényeket is lelegeli, különösen a *Vallisneria* fiatal hajtásait kedveli.

Hesz Jenő dr.

Az **elevenszülő csiga** (*Paludina vivipara*) hazai vizeinkben gyakori. Igen hasznos lakója az akváriumoknak, mert vizinövényeinket nem bántja, nem úgy, mint más csigák, például a mocsárcsiga, ellenben majdnem állandóan az iszapban tartózkodik és minden káros hulladékot eltávolít. A hím a nőténytől külsőleg is

Elevenszülő csigák háza. (Természetes nagyság.)

jól megkülönböztethető, amennyiben a hím jobboldali tapogatója meglehetősen megvastagodott s az ivarszervet tartalmazza. A nőténynek petezsákja van, ebben vannak a fejlődésnek különböző szakaszaiban lévő ébrények; ezek egyenként jönnek a világra, átmérőjük átlag fél centiméter. Mivel kopoltyúval lélegzik, az elevenszülő csiga ritkán jön a víz színére, rendszerint alatta tartózkodik s az üvegfalra telepedett algákkal táplálkozik, olykor mélyen befúrja magát az iszapba s ott napokig mozdulatlanul megmarad. Ha megijeszítik, házába húzódik s annak nyílását szarúfedővel zárja el.

Hesz Jenő dr.

KÖNYVEKRŐL

Horthy Jenő: *Egy élet sportja.* Budapest, 1937. Franklin Társulat. 304 oldal, 135 eredeti képpel. Ára 24 pengő.

Horthy Jenő nevével nem először találkozunk az irodalomban; a »Nimród-Vadászujság«-ban megjelent cikkeit, beszámolóit, valamint *Kittenberger* »A megváltozott Afrika« című könyvébe írt fejezeteit a legtöbb vadász ismeri és megbecsüli. Most vaskos kötettel lepte meg a magyar olvasóközönséget. Könyve a magyar

vadászirodalom egyik drágagyöngye; gyorsan, elevenen pergeti le benne életének változatos filmjét. Az olvasó egy percig sem unatkozik, nagy érdeklődéssel forgatja a könyv lapjait. Rövid, pattogó mondatokban, gyorsan egymásután következnek az események. Írását nem cifrázza, mellékkörülmények leírása nem laposítja el mondanivalóit. Amilyen a szerző vadászat közben és az életben, olyan az írása is, csupa határozottság, szókimondás, eleven-ség és élet. Szépirodalmi bíráló megállapíthatná, hogy a szerző és a könyvet átnéző *Kittenberger* nem eleget »izzadtak« — a szerző szavával élve — a szöveg fölött, mert maradt benne néhány idegen szó. Azonban úgy érzem, hogy ez lényeges kelléke a könyvnek, mert fokozza az idegen, az afrikai keret hatását. Például az idegen »safari« szó több, mint a magyar karaván,*) az angol »bush« lehetne magyarul bozót is, de hogy mégsem az, és hogy milyen, azt a rendkívül tömören író szerzőnek is csak könyve több oldalán sikerült elmondania.

A szerző két helyen elég keményen emlékezik meg a múzeum számára lőtt elefántról. Mint a múzeum emberének, a be nem avatottak kedvéért meg kell jegyez-nem, hogy nem rajtunk múlt a kérdéses elefánt fel-állítás. Az állat kitömésén dolgozunk, bőrét már ki-csereztük, a munkával azonban csak anyagi erőnkhez mérten haladhatunk.

Horthy Jenő könyve nemcsak élvezetes, hanem tanulságos olvasmány is; egy tapasztalatokban gazdag élet tanulságait, megfigyeléseit adja át észrevétlenül az olvasónak. A szerző legjobban tiltakozna az ellen, hogy bármilyen vonatkozásban tudósnak minősítsük, hiszen ízig-vérig, gyermekkorától kezdve sportember, de ebben aztán tökéletes és felülmulthatatlan; mégis el kell ismernünk, hogy könyvéből a tudós is meríthet, mert kevesen ismerik nála jobban a vadállatok életét. Egyetlen egy elavult adatot találtam könyvében, s ez a százötvenéves elefánt. Arról viszont a szerző nem tehet, hogy minden szakkönyvben még ma is megvan ez az adat. *Flower* legújabb kutatásai és vizsgálatai nyomán a harmincévesnél idősebb elefánt öregnek mondható, a hatvanéves elefánt pedig nagyon ritka. Ezzel a megjegyzéssel végeztem a »hibákkal.«

A szerzőt könyvében melegszívű természetimádo-nak és tökéletes sportembernek ismerjük meg. Életét egész valójában, a maga természetességében, minden cifrázás, takargatás nélkül tárja elénk, úgy, ahogyan átélte; ezért minden sora annyira közel férkőzik lelkünk-höz, hogy könyve olvasásának befejeztével, szívünk hálával telik meg iránta. »Egy élet sportja« címet adta könyvének, amely »egy sportember élete« címen regény is lehetne. Tréfás ötletessége kítűnő, természetes, de nem mindegyik derűs megjegyzése való az éretlen ifjúságnak. Az olvasót néhányszor könnyre fakasztja, annyira megnevetteti.

A szerző az olvasót nemcsak Afrikába, nemcsak Indiába vezet el, hanem Erdélybe is, ahonnan nagyon kedves emlékei vannak. Erdélyről mélységes szeretettel emlékszik meg.

Horthy Jenő a könyv bevezetésében azt írja magáról, hogy »nem kenyerem az írásmesterség«. A szó szoros értelmében véve ezt el is hisszük neki, de írhat, mond-

*) *Karaván* magyar szó? Szerk.

hat ezután akármit, az írói, és pedig a kitűnő írói nevet már ezzel a könyvével is megérdemelte. Szébb karácsonyi ajándékot nem adhatott a magyarságnak, mint ezt a könyvét, amely a magyar hazaszeretet könyve is.

A vadászattal és versenylovaglással foglalkozó könyvet mindenkinek a legmelegebben ajánlom.

Éhik Gyula dr.

Gróf Széchenyi Zsigmond: *Alaszkában vadásztam.* Dr. Vajna György és Társa kiadása, az Athenaeum Rt. nyomása. 432 oldal, 118 fénykép. Bolti ára vászonkötésben 20 pengő.

A szerző tépelődve fog ennek a könyvének megírásához és azzal kezdi, hogy »Mivel is kezdjem?« Könyvének bírálója is azon tündöklik, miképen fogjon annak a nehéz feladatának megoldásához, hogy egy rövid újságközleményben ismertesse, jellemezze azt a 432-oldalas könyvet, amelynek minden oldala az olvasónak élmény, minden fejezete egy távoli földrész nehezen elérhető sarkának nem ismert, csak sejtett, számunkra idegen, mégis vonzó, különös világának egy-egy mesteri vázlata. Hogyan sorolja fel a bíráló — bármennyire nagyjában — ennek az érdekes könyvnek csodálatosan gazdag tartalmát. Hiszen *Széchenyi* érti a módját, írásműveiben nemcsak vadászni, sokféle nagyvadat elejteni, hanem a beutazott országokban mindent észrevenni, mindenről tájékozódni és a tisztán látó, elfogulatlan, jólelkű ember megítélésével olvasóinak elmondani. Ez a könyve is olyan, mint a vadász zsúfolásig telegyömösölt hátizsákja; az ember elképed, mennyi fért bele, nem maradt ki belőle semmi, benne van egész Alaszka mindenestül, multjával, jelenével, jövőjével, természeti kincseivel, sajátos állatvilágával, — például a lazac különös életmódjával, tömeges fogásával, feldolgozásával és értékesítésével — a bennszülött indiánok hagyományaival, ősi faji szokásaival — egy végső napjait élő, varázslatos mult pusztulásával — a bevándorolt lakosság életével, az »aranyláz« idejének regényességével, a Klondike felé törtető embertömegek sorsával, ezzel a szomorújátékkal, egy letűnt bolond világgal.

Alaszka, még nemrég csak a hazájuktól elszakadt kalandorok, világsavargó szerencsevadászok, az élet sokféle hajótöröttjének gyülekezőhelye, szerencsétlen vándorok utolsó állomása, emberi sorsok végzete, reménységek temetője, a bátrak, erősek, kíméletlenek és a gonoszak meggazdagodási lehetősége, egy természeti szépségekben bővelkedő ösvadon, most az Egyesült Államok aranybányája és mindezen felül egy nagyszerű vadászterület, a világ legnagyobb ragadozójának, az óriás kodiak-medvének és — ahogyan *Széchenyi* mondja — a »minden idők« legnagyobb szarvasának, az alaskai jávornak hazája, sok európai vadász álma, vágyának netovábbja. *Széchenyi*, a kitűnő megfigyelő és tehetséges író, egy kiváló tudósító ügyességével minderről olyan tökéletesen hű képet festett, hogy túlzás nélkül mondhatjuk, utazási és vadászati naplójában magyar olvasóinak elhozta egész Alaszkát.

A szerző vadászati élményeit is a komoly, igaz vadász alaposágával és őszinteségével úgy mondja el, hogy könyvét olvasva, mellette vagyunk Alaszka vadonságában, vele cserkelünk, leselkedünk, lopakodunk, reménykedünk, aggódunk, ázunk, fázunk, vesződünk, végre örülünk szerencséjének, megérdemelt sikereinek és vele bosszankodunk, hogy a szeptemberben tömegesen útrakelő és messzire vándorló taránszarvasokat napokhosszatt lesve, nem akadt össze a legjavából való bikával. Vadászolvasóinak csak annak közlésével maradt adós,

milyen puskával, miféle tölténnyel, milyen öbnagsággal és szerkezetű lövedékkel ejtette el veszedelmesen közelről a hét-nyolcmázsás kodiak-medvéket, a nyolc-kilencmázsás jávorszarvasbikákat és igen messziről az észak-amerikai magashegységek bajosan megközelíthető, éber vadját, a fehér hegyijuh kosait.

Ha nem tudnók, hogy a szerző erről a kirándulásáról rendes időben hazajött és elhozta pompás trofeáit, rettegve olvasnók az Alaskai-félszigeten, a »nyomorúság táborá«-ban, a tengerparton végisenvedett hirhedt, szörnyű viharok, a »blizzard«-nak, a sátrat feldöntő s az ember ruháját átjáró hideg széllel, a havasesővel és köddel való keserves küszködésnek leírását, a visszatérésre várt hajó pusztulásának és az ottrekedésnek halálos veszedelmét.

Megértjük a szerzőt és egyetértünk vele, amikor azt mondja, hogy az elejtett óriás jávorbikának jobban örült »minden trópusi fenevadnál«, és a magyar vadász szívéhez szól, amikor ennek ellenére azt írja, hogy szeptemberben Alaszkában vadászva is egyre hazagondol és szíve mintha elszorulna, mert elmulasztja otthon a szarvasbögést. Azokat a vadászokat pedig, akik nem mehetnek Alaszkába, Afrikába, Indiába nagyvadat löni, akiknek meg kell elégedniök a hazai vadászati lehetőségekkel, szinte megvigasztalja a szerzőnek az a »vallo-mása«, hogy »nincs szébb erdő az ezüsttörzssű, szeptemberi bükkösnél és nincs szébb vad a benne orgonázó magyar szarvasbikánál«.

Nem kell az olvasónak vadászni lennie, hogy ezt a könyvet megbecsülje, benne örömet lelje és a szerző szép fényképeiben gyönyörködjék. *Széchenyi* minden olvasóját magával ragadja, elbeszéléseivel szórakoztatja, ötletességével mulattatja és érdekes élményeinek színes leírásával képzeletét foglalkoztatja.

De »nincsen rózsza tövis nélkül«, és mivel csak a hibákra is figyelmeztető, elfogulatlan bírálatnak van értelme és erkölcsi jogosultsága, meg kell mondanom, hogy ebben a nagyszerű könyvben tövisekre is akadtam. Ezek a »tövisek« olyan szavak vagy kifejezések, amelyeknek a magyar irodalomban nem adnék helyet. Ilyenek például: »koszt, svung, koffer, kurbiliz, sparherd, rékli, stráf, plató, privat, lavór« stb. és »kéne« (kellene helyett), »tán« (talán helyett). Aztán itt-ott a ragokkal is baj van ám! »Fehéredik« azt jelenti, hogy fehérre változik, már pedig a hó mindig fehér volt, tehát nem fehéredik, hanem *fehérlik*, valamint például a vér sem pirosodik, hanem piroslik. Magyar embernek nincsenek »lábai, szemei«, sem kezei, hanem csak *lába, szemé, keze* van, mert ha egyik lába, szemé vagy keze hiányzik, *fél lábú, fél szemű* vagy *fél kezű*. A *vad* szónak — ha főnév — nincsen többesszáma! Még a német sem mondja (Das Wild) többesszámban, pedig ugyancsak szereti a többesszámot. »Nálánál« éppen olyan helytelen, amilyen csúnya lenne, ha azt mondanók, hogy hozzához vagy tőletől; elég a *nála*, ehhez nem kell rag. És végül, magyar ember nem »tesz utat«, hanem *jár* vagy *utazik*. Az efféle »tövis«-ek nélkül ez a nagyon érdekes, szép könyv még értékesebb lenne. Ezekért a megjegyzéseimért a szerző ne haragudjék meg rám. Meggyőződésem, hogy *minden magyar ember kötelessége szép magyar nyelvünket ápolni, tisztaságát védeni*.

Elismerést és dicséretet érdemelnek a könyv kiadói, *dr. Vajna György és Társa*, valamint az *Athenaeum Rt.* nyomdája, kiváló munkájukért.

Nekiünk, magyar vadászoknak *Gróf Széchenyi Zsigmond*-nak ez a legújabb könyve legszebb karácsonyi ajándékunk.

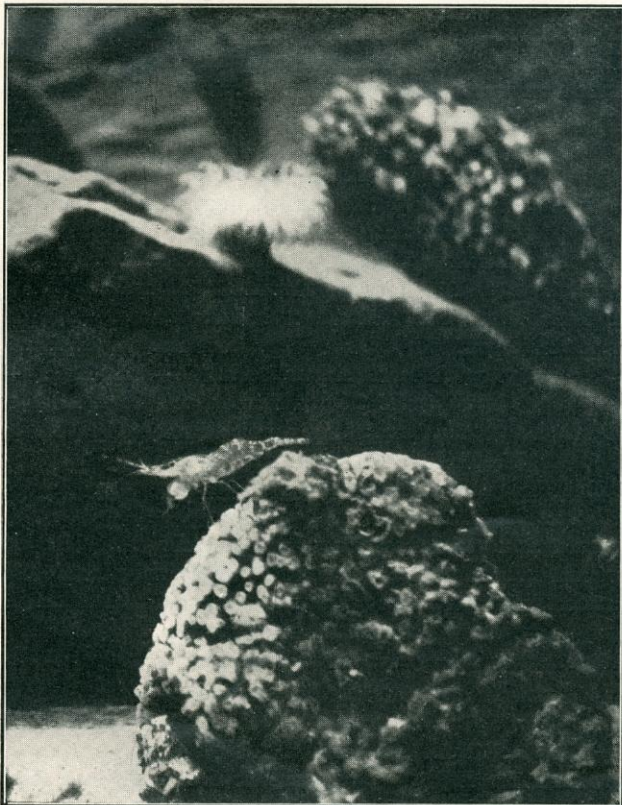
Nadler Herbert

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KOZLEMÉNYEI

Az üvegrák (*Palaemon squilla* L.) az akváriumok tengerivizes medencéinek érdekes lakója. Hossza alig öt-hat centiméter. Páncélja olyan átlátszó, mint az üveg. A kis rák belsejében a lenyelt táplálék is látható.

A tengerben a sekélyebb parti vizekben él. A sziklák vízalatti üregeiben is megtaláljuk, sőt a tengertől több

Üvegrák az akváriumban. Szombath László felvétele.

méternyire lévő mélyedésekben, tócsákban is gyakori. A tengerivíz hőmérsékletének és sótartalmának változása iránt meglehetősen érzéketlen. Ez nem is csoda, mert az említett tócsákat a tenger csak dagály esetén tölti meg friss tengerivízzel, de megesis az is, hogy a tenger-től távolabb eső tartózkodási helyükre csak a hullámverés juttat friss vizet. A tócsák felülete néhány négyzetméter, sőt sok esetben alig egy-két négyzetdeciméter, mélységük pedig tizenöt-huszonöt centiméternyi. A kevés víz bennük nappal igen felmelegszik, erősebb a párolgása, tehát növekszik a sótartalma. Éjszaka ez a víz sokkal hamarabb hűl le, tehát hőmérsékletének változása gyorsabb, mint a tengeré. Közben a dagály, esetleg egy hullám önti el a tócsát, úgyhogy hőmérséklete és sótartalma percek alatt megváltozik. A kis rákok mégis vígan tovább élnek.

Ha ezeket a tócsákat vizsgáljuk, az üvegrákokat átlátszóságuk miatt alig vesszük észre. Csak zöldszen fénylő, csillogó szemük árulja el jelenlétüket. Ha megriadnak, fürgén, hirtelen ide-oda szökellnek. Kis ügyességgel azonban sokat ejthetünk belőlük fogságba.

Akváriumban az üvegrák évekig él. Ápolóját megszokja. Táplálékát az ember ujjai közül szedi ki, sőt rövid idő múltán annyira élelmes, hogy a tengerirózsák veszedelmes fogókarjaiból is elcseni az etetésük alkalmával nekik juttatott húsdarabkákat. Elfogyaszt mindent, ami megemészthető, Akváriumunkban szűnyogálcákkal, apró férgekkel, vizibolhákcal, darált lószívvel, hal-darabkákkal tápláljuk. Az üvegrákok mindig éhesek és ha nincsen más táplálékuk, vékony ollóikkal a köveken és medencéjük falán nőtt moszatokat vagdossák le, vagy más tengeri állatok, például a csövesféreg (*Spirographis spallanzani* Viv.) kopoltyúját csipdesik, sőt a hengerestengerirózsza (*Cerianthus membranaceus* Spall.) finomszállú fogókarjait is megcsonkítják.

Akváriumbunkban mindig sok üvegrákot tartunk. Az üvegszerű különös kis állatokat közönségünk gyakran megsodálja, mert a medencében szüntelenül sűrűnek forognak, minden zugot kikutatnak. A legkisebb moszatszál, vagy a víz mozgása által a kövek repedéseibe sodort táplálékfoszlány sem kerüli el figyelmüket.

A múlt évben elsősorban sikerült az üvegrákok szaporítása. A kikelt — alig milliméternyi — apró rákok egy részét fel is neveltük, ezek most, tizennyolchónapos korukban, szülőiknél is nagyobbak.

Az üvegráknak számos faja van. Némely vidéken tömegesen él és a szegényebb népek tápláléka. Az Északi-tenger partján a homoki-üvegrákot, a »garnélát« (*Grangon vulgaris* F.) métermázsaszámra fogják és megszáritva — egészben vagy darálva — baromfi-takarmánynak használják. Szombath

A háromszegletű-oszlopkaktusz. A kaktuszok állatkertünkben gyakran virágzanak. Noha e lassú fejlődésű növények virítása bizony ritka jelenség, többszáz példányunk között mégis mindig akad egy-kettő, amely az esztendő egyik-másik szakában kifejleszti pompás, de rendszerint csak rövid ideig nyíló virágait. Különösen az idősebb növények szoktak virágozni; ugyanis a legtöbb kaktusz csak nyolc-tíz éves korában virágozik, de csak ha jól gondozzuk és megfelelő helyen tartjuk.

Pozsgás növényekkel berendezett üvegházunk napos, világos fekvésénél fogva a kaktuszoknak igen alkalmas helye; különösen az oszlopkaktuszok (*Cereus*) virágai nyílnak évenként. A nyolc évig nevelt háromszegletű-oszlopkaktusz (*Cereus triangularis*) gyönyörű virága az idei ősz elején nyílt először. A legtöbb oszlopkaktusz

Háromszegletű-oszlopkaktusz (*Cereus triangularis*).
Szabó István felvétele.

szára merev, egyeseké azonban hajlékony, ilyen ez a faj is. Növényünket mint kis dugványt ültettük az üvegház asztalára rétegezett földbe és az évek során a karókon és huzalokon a növényláz vázléceire kapaszkodott fel. Törzséből és ágaiból számos légyökert hajtott, ezeknek egy része könnyen a földbe jutva, a növény fejlődését nagyon elősegítette, gyorsabbá és erőteljesebbé tette. Nehány oldalhajtását letörtük és új növényeket szaporítottunk róla; ezek is szépen fejlődnek, szétágazva az üvegház léceire kúsznak és mintegy két méter hosszúak. Szaporítása nem nehéz feladat, sőt gyakran sikerül, mert a húsos szárú növények nem igen száradnak el és aránylag könnyen vernek gyökeret. Ágainak friss hajtásai zsenge korukban halványpirosak, idővel pedig világoszöldek lesznek, az előttevaló évi hajtások tompa végéből vékonyan nőnek ki, majd megvastagodnak, ezért a növénynek minden évjáratból származó hajtásai feltűnően külön felismerhetők. A törzs és az ágak háromszegletűek, a szegletek lemezesen kihúzóttak.

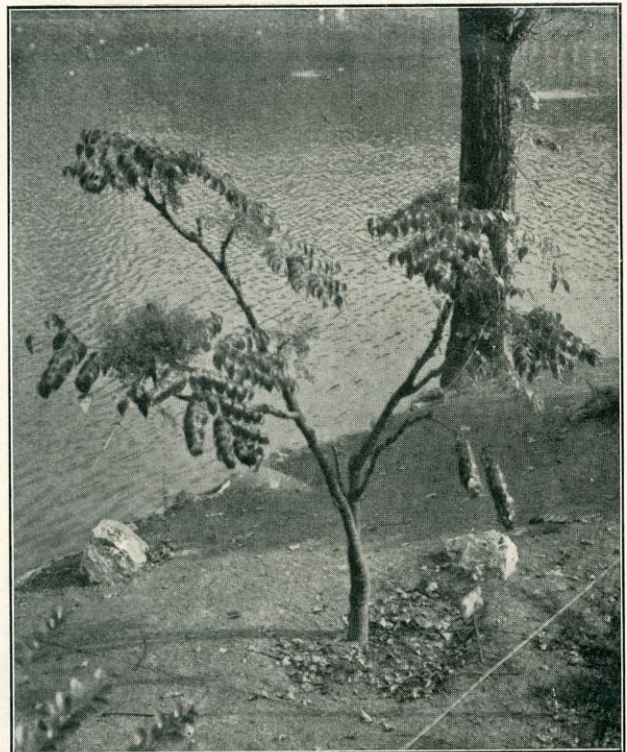
A legtöbb kaktusz Amerikában honos, sok fajnak Mexiko a hazája. A forróövi fajok a tikkasztóan forró pusztákban vagy kopár sziklákon élnek, ennek megfelelően nálunk is, különösen a nyári hónapokban nagy meleget kívánnak, télen pedig melegházi növények és tífzokos hőmérsékletre van szükségük.

Pálmaházunkban azt tapasztaltuk, hogy virágai az árnyékolatlan üvegház déli oldalán, a közvetlenül az üveg alatt lévő rekkenő melegben fejlődnek ki ilyen szépen és nagy számmal. Ágain öt nagy bimbó nőtt és mind egyszerre nyílt ki; a húsz-huszonnégy centiméter átmérőjű, hatalmas, gyönyörű, tejszínű kaktuszvirágok azonban, sajnos, csak rövid ideig, egy-két napig virítottak. Az első siker után hisszük, hogy ezek a húsos-szárú, érdekes délszaki növények a jövőben már évenként fognak virágozni.

Király

Kínai-arália az Állatkertben. Távol keleti tájak igen érdekes növénye, a kínai-arália (*Aralia chinensis*) díszlik az állatkerti tó partján. Iskolák és intézetek növénydekei gyakran százával állnak meg előtte tanáraikkal, akik az ifjúsággal ezt az idegen országból származó és különös alakjáról könnyen felismerhető növényt megismertetik. Ez a szép dísznövény — miként a neve is jelzi — kínai földről származott hozzánk. Hazájában kisebb csoportokban vadon tenyészik. Csemetéje, valamint fiatal hajtásai kezdetben lágyszárúak, csak évek múltán, fokozatosan fásodnak meg. Ennek ellenére a kínai arália a mi zord telünket elég jól elviseli, hajtásai a legnagyobb hidegben sem fagnak le. Levelei kétszeresen szárnyasak, a fő levélnyélen hat-nyolc oldalnyél van, s ezeken a levelek párosával átellenesen helyezkednek el. Színük világoszöld, a nyár vége felé pedig fokozatosan megvörösödnek, rózsaszín és mustpiros színekben díszlenek és igen korán, már szeptember elején, a levélnyelekkel együtt lehullnak. Virágai minden nyáron bugás ernyőkben törnek elő, színük eleinte hamvasfehér, majd később világospiros. Az ezernyi apró virág alkotta bugák hasonlítanak némely pálma virágzatához. A félig felkopaszodott ágakon ülő hatalmas virágcsokrokkal megrakott fa igen látványos. Virágzása sokáig, négy-öt hétig tart és annál feltűnőbb, mert a hazai fák és cserjék legnagyobb része a tavaszi hónapokban, ellenben az arália a nyár elején virágzik, elszáradt virágzatai még késő ősszel is a fán láthatók. Könnyen szaporodó növény, gyökereiből számos sarjat nevel, évente két-három tőhajtása is van. Ezekről a legegyszerűbb szaporítani a kertben, ezért a tősarjakat kivágjuk, külön elültetjük és így állandóan vannak fiatal példányaink.

Állatkertünkben a kínai-arália eredetileg a régi, nádfedeleles krokodilusház előtt, a sziklanövény-gyűjteményben volt elültetve, ezt a növénycsoportot azonban

Kínai-arália (*Aralia chinensis*) az állatkerti tó partján.
Szabó István felvétele.

új sétányútunk megépítése miatt át kellett telepítenünk. Ekkor ültettük az aráliát a vizimadarak tavának déli partjára, ahol az egyébként már idős fa szinte csodálatos gyorsan gyökeret vert, rövid sýnylódás után az idén már egészségesen fejlődésnek indult és hét-nyolc rendkívül dús virágbugát is fejlesztett. Ennek a növénynek a fejlődése általában nagyon lassú, a már majdnem húszéves fa ezideig csak két és fél méter magasra nőtt és hegyes, szúrós tüskékkel sűrűn borított öt-hat ágat hajtott.

A kínai-aráliát újabban sok díszkertben ültetik, különösen fővárosi kertészetünkben. Ez a félmagas fa, amely kiemelkedik a földhöz tapadó, apró sziklanövények közül, de túlságosan nagyra nem nő, ernyőszerűen elterülő koronájával mint különálló növény bárhol, de főképen a mostanában annyira divatos és elterjedt sziklakertek növényei között szinte nélkülözhetetlen. Tetszetőssége és érdekes, keleti jellege folytán megérdemli, hogy mennél jobban elterjedjen.

Király

A búbosbanka (*Upupa epops L.*). Az idén tavasszal állatkertünkben több más szabad madárral együtt búbosbankák is megtelepedtek. Ezek a különben félénk madarak egész nap a friss tavaszi pázsiton kergetőztek. Mintha csak tudták volna, hogy az állatkertben nem érheti őket pántódás.

A búbosbanka körülbelül rigónagyságú madár. Szép, puha tollazatának alapszíne sárgásbarna; szárnyán és farkán fekete és fehér harántsávok váltakoznak. Főéksége a fejtetőn nőtt bóbita, ezt levezőszerűen hol felmereszti, hol összecukja. Tollazatának tarka színei alapján inkább téli hazájának forróégyövi madaraihoz hasonlít. Tarkasága a napsütötte zöld gyepeken érvényesült a legjobban.

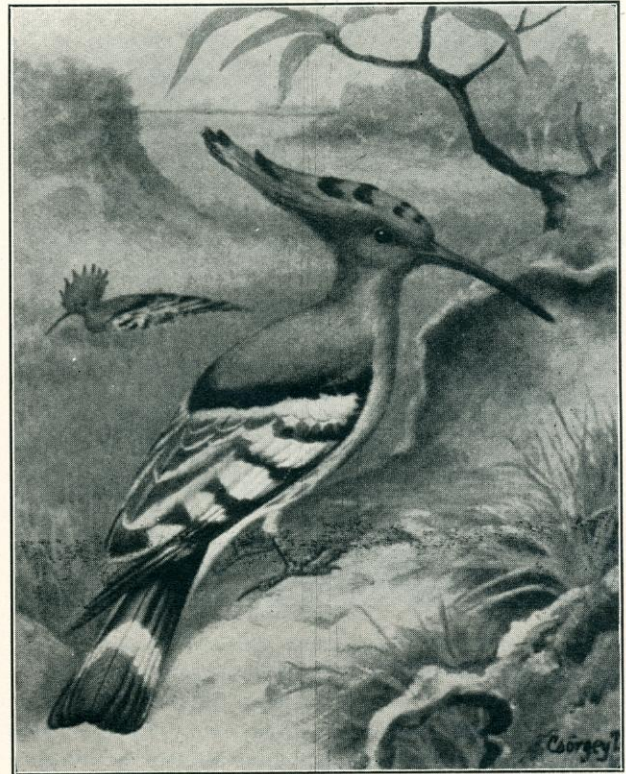
A hímek »hud-hud« hangokkal utánozható szólása tavasztól nyár végéig mindig hallható volt. Nagyobb emlőállatainkat naponként szorgalmasan végiglátogatták, hogy táplálékukat, a ganajbogarakat, nyúveket és legyeket az állatok friss trágyáján megkeressék. Állatkertünket végül annyira megkedvelték, hogy őszi el sem hagyták. Érdekes a búbosbankát megfigyelni, amikor hosszú, vékony, kissé hajlott csőrével táplálékot keresgél. A nagyobb keményszárnyú rovar csőrével megragadja és addig vagdossa a földhöz, amíg feje, lába és szárnya le nem szakadt. Azután a rovar megmaradt puha részét a levegőbe dobja, csőrével elkapja és lenyeli. Közben, mintha a jó fogásnak örülne, bóbitáját nyitogatja.

Május végén az állatkert főbejáratával szemben egy kiszáradt juharfát kellett kivágnunk és nagy meglepetésünkre a törzs odvas üregében kilenc kis pelyhes bankát, vagy ahogyan a nép nevezi, »bubucská«-t találtunk. Az odu alsó részében rosszszagú ürülék réteg volt, ennek egy része a fiókákra is rátapadt. A búbosbankának ugyanis közismert rossz szokása, hogy fészket nem takarítja.

A juharfában talált fiókákat a madárházba vittük és gondozni kezdtük. Eleinte tömni kellett őket, mert maguktól még nem tudtak táplálkozni. Kellemtelen szaguk néhány nap múltán elmúlt és nagyon megseledültek. Mind a kilencet sikerült felnevelnünk.

Ősszel egy angol vendég járt nálunk és a búbosbankákból kettőt a londoni állatkert számára megvásárolt tőlünk. Ez a két madár repülőgéppel utazott Londonba. Útközben csendesen viselkedtek, de amint

a repülőgép egy bizonyos magasságon felül emelkedett, nyomban lármázni kezdtek. Nyugtalanzkodásukat valószínűleg a magas légrétegek ritkasága miatt támadt légzési és vérkeringési zavarok okozták. A londoni állatkertben örömmel fogadták őket, mert Angliában

Búbosbanka. Csörgey Titusz festménye után.

a búbosbanka nagyon ritka madár. Európa többi részében a legelőkön gyakran látható, amint a szarvasmarha és a sertések nyomába szegődve keresgél. Szibériában, Indiában és Afrikában is honos, de ott a városokban és falvakban tanyázik, mert a szennyes utcákon és udvarokon több eleséget talál, mint odakint, a mezőn.

Stokovszky

**A lejárt előfizetés megújítására
póstatakarékpénztári befizetőlapot
mellékelünk.**

„A TERMÉSZET”

**1937. évfolyamának bekötési táblája
vászonból, arany-nyomással
2 pengő beküldése ellenében
kapható kiadóhivatalunkban.**

**Kéziratokat nem őrünk meg
és nem adunk vissza**

APRÓ HIRDETÉSEK

Az apróhirdetés minden szava 20 f.; előfizetőknek 10 f.
A legkisebb hirdetés egyszeri megjelenése 2 pengő;
előfizetőknek 1 pengő.

Előfizetési vagy hirdetési díj Állatkert Budapest, XIV.,
küldendő.

Drótkosárban nevelt és azzal elültethető 120–180 cm
magas *Picea pungens* fenyőfák olcsón kaphatók.
Megtekinthetők és előre kiválaszthatók: III. ker.,
Áfonya-utca 4. sz. alatt. 11-es autóbusz.

Almási Balogh Loránd.

Természettudományi Közlöny. Szerkeszti: *Mágócsy-Dietz*
Sándor és *Zimmermann Gusztáv* közreműködésével
Gombocz Endre és *Szabó-Patay József*. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, VIII., Eszterházy-u. 16.

Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete Budapest, VII.,
István-út 2. Hivatalos órák hétfőn és csütörtökön
d. u. 3–5 óra között. Telefon: 142-474.

Magyar Tacskó-Tenyésztők Egyesülete Budapest, VII. ker.,
István-út 2. Telefon: 142-474. Hivatalos órák hétfőn
és csütörtökön d. u. 3–5 óra között.

Magyarfajta Kutyákat Tenyésztők Egyesülete Budapest,
VII., ker., István-út 2. Telefon: 142-474. Hivatalos
órák mindennap d. u. 3–5 óra között.

Magyar Dobermannosok titkári hivatala Budapest,
VIII., Baross-utca 77. Telefon: 141-378

Magyarországi Telivér Kutyatenyésztő Egyesületek Szö-
vetsége Budapest, VII., István-út 2. Telefon: 142–474.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Nadler Herbert.

A „CHINOIN” állatgyógyszerek megbízható hatásúak!

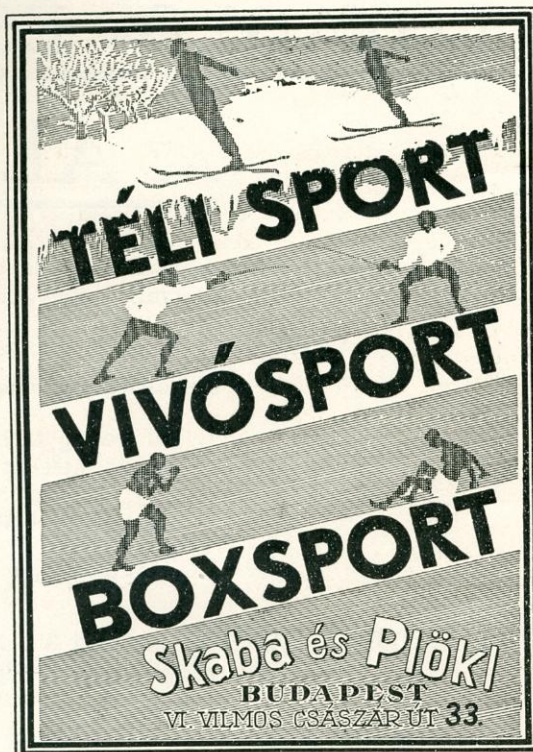
Kebal II. az orsóférgesség biztos gyógyszere,	} kutyák } részére
Taekil a galandférgeseket elhajtja,	
Pekk és Hizan angolkór ellen,	} minden } állat } részére
Karodor sebhintőpor a sebek gyors gyógyulását elősegíti,	
Cadogel bőrgyulladás gyógyszere,	
Kopfin rühösség ellen,	
Kirbek a bolhákat és tetveket megöli,	

Kérdezze meg állatorvosát! Kaphatók az összes gyógyszertárakban!

Bővebb felvilágosítással szolgál:

„CHINOIN”

gyógyszer és vegyszertermékek gyára r.t., Újpest.

HIRSCHLER MIKSA VASÜZLETE

Budapest, VI., Szondy-utca 54.

Legolcsóbb bevásárlási forrás:

Mindennemű kertészeti és
gazdasági eszközök.

Háztartási cikkek.

Épület- és bútortárgyak.

Telefon: 117-528 Üveg- és porcellánáru.

Hirdessünk
„A Természet”-ben

SCHEINER GYULA „STADION” Budán, II., Margit-krt. 59.

Az Átrium filmpalota mellett. Telefon: 154-804, 166-572

Sport-, tornaterem-, játszótér felszerelések és iskolaberendezések. Hatóságok szállítója. Viszonteladók engedélyt kapnak. Katalógust küldök.

LOVAGLÓ- ÉS HAJTÓISKOLA

AZ ÁLLATKERTBEN!

LOVAGLÁS: egyénenként és osztályban, alapgyakorlatok, iskolalovaglás futószárral, kengyellel és kengyel nélkül, haladók tereplovaglása stb.

HAJTÁS: gyermekek hajtása egyes-, kettes-, négyes- és ötösfogatokkal. Az állatkerti belépődíjon vagy évi bérletjegy árán felül:

1. 40 percig tartó lovaglásért, egy, vagy kétlovas kocsi hajtásáért kezdőknek és haladóknak 2 pengő 50 fillér;
2. 20 jegyet tartalmazó jegyfűzet ára 40 pengő;
3. Tereplovaglás esetenként és személyenként 5 pengő.

SZAKSZERŰ TANÍTÁS kezdők és haladók számára csütörtök kivételével naponta reggel 7-től 10-ig és délután 4-től 7-ig.

E L S Ő R E N D Ű   B E T A N Í T O T T   L O V A K !

A SZÉKESFŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT

pálmaházában délszaki növények gazdag gyűjteménye,

az akváriumban tengeri- és édesvízi állatok,

a kígyóházban óriás- és mérgeskígyók, gyíkok, békák, teknő-
és díszhalak láthatók.

BELÉPŐDIJ: Felnőtteknek 20 fillér, 10 éven aluli gyermekeknek 10 fillér.

